

Fašizam na kraju jedanaeste godine od poznatog »pohoda na Rim«, upriličio je po cijeloj Italiji velike parade. Stampa je na široko i dugačko udarila u hvalospjeve slaveći fašizam i nabrojajući detaljno sve njegove zasluge za talijanski narod.

ISTRA

Ali ta štampa nije niti htjela a niti smjela nabrojiti za svoje čitatelje u Italiji i za vanjski svijet drugu stranu zasluga kojima je fašizam »usrećio« Italiju i narodne manjine: popis prognanika, uapšenih, konfiniranih i streljanih.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Dr. WILFAN O KONGRESU NARODNIH MANJINA

PREDAVANJE Dra JOSIPA WILFANA U BEOGRADU

Dr. Josip Wilfan

U Beogradu boravi već nekoliko dana Dr. Josip Wilfan, naš narodni prvak, bivši narodni zastupnik u Rimu i već devet godina predsjednik kongresa manjina. Za svog boravka u Beogradu Dr. Wilfan održao je prošli petak predavanje o kongresu evropskih manjina u kojem je ujedno izložio rezultate ovogodišnjeg zasjedanja u Bernu. Prije predavanja donijela je beogradska štampa ovu njegovu izjavu o značaju rada kongresa narodnih manjina.

— Naš posljednji kongres u Bernu, rekao je Dr. Wilfan, pobudio je naročitu pažnju u svijetu zbog postupanja prema Židovima u Njemačkoj, ali moram odmah da istaknem da je bila još jedna vrlo važna tačka dnevnog reda. Koja se ticala prava upotrebe jezika u crkvama. O toj tački dao je odličan i veoma iscrpan referat g. dr. Besednjak, moj raniji kolega u rimskom parlamentu.

Na osnovu tog referata kongres je izglasao jednu rezoluciju u kojoj se sve vjerske zajednice pozivaju da priznaju i zaštite pravo vjernika da se svojim materijalnim jezikom služe u vjerskom životu. Ova rezolucija je naročito važna i stoga što u raznim državama ima pojava da se odnarođavanje prenosi i na crkveni teren.

Dalje je Dr. Wilfan izjavio:

— Uprkos incidentu sa Židovima i ovaj je kongres dokazao da postoji kod predstavnika raznih manjina, koje su na tim kongresima zastupljene, rješenost da i dalje saraduju u cilju da se načela manjinskog prava ostvare kao jedan opći princip međunarodnog života. U toj osnovnoj ideji tendencije naših kongresa podudaraju se sa zahtjevom vlada Male antante i Poljske, koji je bio iznesen na prošlom zasjedanju Društva naroda, da se zaštita manjina jednom općom konvencijom proširi na sve države.

PREDAVANJE DRA WILFANA

Pred punom salom, u kojoj su se isticali jugoslavenski emigranti iz Julijske Krajine, među drugima g. Dr. Čok i Dr. Besednjak kao i predstavnici njemačke manjine u Jugoslaviji g. Dr. Kraft i drugi, razvijao je Dr. Wilfan genezu manjinskog problema i definirao suštinu manjinskog problema. Iza kako je označio bitne oznake svake narodne manjine, kao i podjelu manjina na razne kategorije, predavač je prešao na samu instituciju Kongresa evropskih manjina, koji se, kako je poznato, sastaje svake godine jedamput, i ocrtao njegovu važnost i djelatnost. U nastavku prikazao je zahtjev narodnih manjina za generalizaciju manjinskih prava i manjinske zaštite, a ne da se i dalje pravi razlika između zaštićenih i nezaštićenih manjina, koje je stanje sankcionirano poslijeratnim ugovorima.

Govoreći dalje o zahtjevu narodnih manjina na kulturnu i teritorijalnu autonomiju, g. Dr. Wilfan vidi najbolje rješenje manjinskog pitanja, u okviru današnjih državnih granica, u provedenoj teritorijalnoj autonomiji. Što se tiče kulturne autonomije ona je danas najpotpunije uzakonjena u estonskom zakonu o narodnim manjinama. U nastavku predavanja g. Wilfan obavestio se na sam rad ovogodišnjeg kongresa u Bernu, na kome je bio zapažen referat g. Dra Besednjaka o upotrebi narodnog jezika u crkvenim zajednicama, o čemu je naš list u prošlim brojevima opširno iz-

vjestio. Kao posljedica proganjanja Židova u Njemačkoj iskrsnuo je i incidentat radi zahtjeva predstavnika njemačkih Židova, koji su na bernskom kongresu tražili da se izglasa jedna rezolucija, koja bi se odnosila direktno na Njemačku i koja bi osudila njemačku državu, što kongres nije mogao da usvoji, jer bi se to kosilo sa principima, kojima se kongres evropskih manjina do sada rukovodio, a koji smatra da je kongres skup evropskih narodnosti te se prema tome on ima obraćati narodima, a ne državama. Nakon takvog stava kongresa njemački Židovi, a s njima u znak solidarnosti i neke druge manjine, najavile su svoj istup iz kongresa evropskih manjina. Predavač se nada, da će se ovim incidentom stvoreni spor izgladiti i da će budući kongres moći opet kompaktno nastupiti i raditi za opće dobro svih narodnih manjina.

Svoje predavanje g. Dr. Wilfan zaključio je jednim apelom na njemački narod kako onaj u Reichu, tako i na onaj izvan njemačkog Reicha, kojim ga poziva da, dosljedan principima, koje je njemačka nauka iznijela, pravilno i pravedno zastupa i riješi pitanje narodnih manjina.

Predavanje je održano na poziv »Ženske lige za pravdu i mir«. Slično predavanje održat će Dr. Wilfan u najkraće vrijeme u ostalim većim centrima Jugoslavije, u Zagrebu i u Ljubljani.

IZJAVA LJUBLJANSKOM »SLOVENCU«
Beogradskom dopisniku ljubljanskog »Slovenca« (30. oktobra) dao je Dr. Wilfan ovu svoju izjavu:

— U Beograd sem prišao radi tega, da informiram tukajšnje kroge, katere bi utegnile zanimati podrobnosti o našem zadnjem kongresu evropskih narodnih manjina u Bernu od 16. do 19. septembra t. l. Naravno je, da želim biti pri svojem međunarodnom delovanju u stiku tudi s svojo narodno sredino. Potrebno se mi je pa zdelo prav to pot informirati našo javnost radi tega direktno, ker so se raznesle o letošnjem kongresu netočne vesti. Zaradi tega

bom stopil v stik z interesiranimi krogi v Ljubljani in Zagrebu, da jih seznanim o tem, kar sem podal v svojem predavanju v Beogradu, ko sem predaval pretekli petek na povabilo ženske lige miru in svobode.

— Za svetovno javnost je naš zadnji kongres razpravljao o konfliktu med židovskim narodom in Nemčijo. Morda so pričočo tega v Jugoslaviji premalo uvaževali pomen druge točke dnevnega reda, pri kateri je bilo govora o naravnem jezikovnem pravu v verskem življenju.

— Našo javnost mora najbolj zanimati akcija za raztegnitev manjšinskega prava na vse evropske države, posebno na velesile, zakaj niti te ne izpolnjujejo onih narodnih obveznosti, ki so bile naložene nekaterim malim državam, zlasti Poljski in državam Male zveze. Govoreč o raznih krizah, ki so v takšnem mednarodnem organizmu neizbežne, sem na koncu svojega predavanja govoril o historičnem preokretu, ki je nastopil v manjšinskem pokretu s tem, da je Nemčija proglasila izključitev Židov iz nemške zajednice. Spričo tega preokreta sem zaključil svoje predavanje z apelom, ki sem ga že v Montreuxu na letošnji skupščini mednarodnega društva za Zvezo narodov, in v Bernu na našem kongresu naslovil na nemški narod u njegovi celoti: Nemci, ki so toliko dali evropski kulturi, naj prevzamejo s vojim postopanjem na narodnostnem polju težko odgovornost pred zgodovino in naj uredijo položaj narodnih manjšin na svojem državnem ozemlju v Nemčiji pa tudi v Avstriji na način, ki bo vzor tudi drugim državam, in ki bo upošteval omajeno zaupanje med narodi, ki jih manjšinski problem direktno tiče.

Ker se je g. Wilfanu mudilo na sestanku je izjavil, da je v glavnem vse povedal, da pa bo o vseh teh vprašanih podrobnije govoril na predavanju, ki ga bo imel v najkrajšem času v Ljubljani in v Zagrebu.

Poslije svečanosti i parada 11 godišnjice ....

PISMO IZ TRSTA

Trst, koncem oktobra. Jedanaesta obljetnica fašističkog režima svečano i pompozno je proslavljena u čitavoj Italiji. U svim većim i manjim mjestima i gradovima izvršene su ceremonije po točno i već nekoliko dana prije spremljenom programu. Fašističke novine davale su danonice vijesti i upute, pripremala narod na važnost i značenje proslave fašističke revolucije. Kilometrični članci i slike jednog čovjeka — Mussolinija — punili su stupce slavičastog fašizma i njegove dosadašnje rezultate na svim poljima javne djelatnosti i društvenog života. Nabranjanju što je fašizam postigao od časa kada je preuzeo vlast u svoje ruke, specijalno pak ono što je fašizam polučio i učinio za napredak Italije kroz posljednju godinu dana, ni kraja ni konca. Od pustih novinskih stupaca pa do bučne vanjske reklame i parade na sam 28 oktobra, sve je bilo u sumu, udaralo u glavu, mozak. Riječi i opet riječi više nego sve ostalo. I ne može se ovdje drugo čuti. Fašizam je sve prisvojio, svuda zavladao i dabome — muzika svira u jednakom taktu, onako kako joj se dirigira.

Na dan slave fašističke revolucije, fašizam naglašava koliko je toga uradio: koliko je novih škola podigao, koliko je cesta predano prometu, koliko je mostova podignuto, kasarna sagradjena, što je fašizam učinio za poljodjelstvo, za turisticu, obrt, industriju, trgovinu i t. d. Sve ono što svi režimi na svijetu rade, za što se sve vlade brinu i moraju brinuti jer su zato tu, fašizam iznosi kao svoj vlastiti uspjeh, kao dokaz svoje brige za napredak i blagostanje naroda. I po onome koliko se o tom piše i govori izgleda kao da je fašizam od Italije učinio raj, kao da prije njega nije u ovoj zemlji ništa postojalo i jedino je to sada njegova zasluga.

Nije potrebno upuštati se sada u razmatranje zašto je tome tako. Fašizam je od prvog časa počeo nasiljem i obmanjivanjem. Buka i reklama njemu je potrebna kao ozeblom suncu. Nasiljem se digao na površinu, revolucijom a la Marcia su Roma koje je ishod Mussolini, njen vođa, čekao u Bologni sa putnicom za eventualni bijeg u inozemstvo u džepu, preuzeo je vlast, nasiljem i blefom se drži na površini zavaravajući svoje sunarodnjake, progoneći nemilosrdno protivnike i hoteći imponirati inozemnoj javnosti.

Zašto fašizam ne pokazuje svijetu i svome narodu u Italiji i drugu stranu medalje, ne samo onu blještavu, nego onu mračnu, koja je već u nebrojeno navratla došla vanjskom svijetu pred oči. Na kojoj bi bilo ispisano kako se fašizam drži i kako operira ne samo sa svojim protivnicima političkim nego i sa mirnim narodom koji si ne želi ništa drugo — nego jednu stvarnost sadržanu u lijepoj i značajnoj riječi: sloboda. Sloboda kretanja, sloboda misli, sloboda isповijedanja načela, sloboda legalne i otvorene borbe u kojoj je moguć normalan i miran razvoj, napredak prave kulture, ne ovakve kakvu isповijeda današnji fašistički sistem, baštinik rimskog duha i veličine, nego načela demokracije i socijalne ravnopravnosti.

Svečanosti u našim krajevima imale su karakter ponižavajuće, upravo uvredljive pokornosti, koju se htjelo isiliti iz naroda prema njegovom tobožnjem duhovnom i materijalnom dobročinitelju fašizmu, oličenom u imperatorskoj osobi »Duca«. Novine su upravo gnusno pozvale narod da osjeti u svakoj onoj školi koja se podigla za odnarođivanje djece (kojoj su te dane dijelili kao u Muntiću i Lohorški kraj Pule i na Rijeci nagrade za najbolje vladanje talijanskim jezikom), u svakoj kasarni (tih su podigli najviše!) koja će služiti za zatvaranje i batiranje naših ljudi, u svakoj proširenoj i asfaltiranoj cesti kojom će se voziti gospodski automobili stranaca ili teški oklopni vojnički kamioni, — da naš narod osjeti duh i veličinu starog ali i stranog, Rima i milostivi genij Duca. Kao da može jedan čovjek pa bio on i »genij imperatorskog pogleda i Cezarove pojave izazvati ođanost i poštovanje naroda kome su kao našem oduzeli sve samo ne duh: i škole i domove, uništili kulturu i materijalno ga upropastili, otudjili ga i potjerali od zemlje i učinili ga siromašnijim no što je ikada bio.

Redaju se tako proslave kako se redaju i fašistički datumi. U dvanaestoj godini fašizma bit će kao i u jedanaestoj i prije u desetoj. Jedan osjećaj ostaje u nama sinovima ove zemlje dubok i trajan, a taj je vjera da ne može ovako dugo ostati — i ma kako bilo da ćemo mi, naš narod ostati u biti svojoj uzdržani i — živi.

Našim naročnikom

onim, ki ne izvršujejo svoje dolžnosti ali to izvršujejo samo delno je namenjeno to opozorilo s prošnjo, da poravnajo zaostalo naročnino. Naj premislili in presodijo stvar in spoznali bodo, kako zelo škodujejo naši prepotrebni in koristni akciji. Na nje se obračamo. Točni in vestni naročniki so edina prava podlaga takega lista in predpogoj njegovega obstanka in napredka. Težki časi so, a prav zato moramo v prihodnje leto še z večjim elanom, odločnejši in bolj povezani k nalogi, kateri se ne smemo in nečemo umakniti. Pri tem delu se moramo vsi v polni meri zavedati svojih dolžnosti. Najmanjša med temi dolžnostmi je redno plačevanje lista. Ali moremo one, ki niti teh dolžnosti ne izpolnjujejo, všteti v vestne in koristne člane naše emigracije?

Morda niti sami ne slutijo, da postavljajo s tem v težko izkušnjo obstanek našega lista. Mar hočejo in smejo li oni dopustiti, da pride do tega? Njih odgovor mora in sme biti samo: Ne!

Zato: emigranti izvršite svojo dolžnost in poravnajte zaostalo naročnino!

NAŠIM POLITIČNIM JETNIKOM SO SLOVENSKE KNJIGE PREPOVEDANE!

Trst, oktobra. — Mnogim slovenskim jetnikom je bilo do sedaj dovoljeno čitanje nekaterih slovenskih knjig, ki so seveda šle skozi sto rok raznih cenzurnih komisij. Fašistom pa se je tudi to »velikodušje« zazdelo odvećtako da so, kakor doznavamo, zaplenili jetnikom še tiste knjige. Tako se od sedaj naprej zgodi z vsako ostalo slovensko knjigo, ki pride po pošti na naslove jetnikov. Knjig ne vraćajo niti njihovim staršem, temveć jih kratkotalo obdržijo! Vidi se, da je fašistom še celo sedanjí neznošni teror »preblage!

KAKO SE GODI SORODNIKOM NAŠIH POLITIČNIH JETNIKOV

Trst, oktobra. — Sestra znanega političnega kaznjence Manfreda si je po dolgem molođovanju vandarle izposlovala dovoljenje, da obiće po 3 letih svojega brata. Ko je prišla v kaznionico se je javila v ravnateljstvu, ki ji je dovolilo le pol ureh sestanke s bratom! Toliko let je čakala na ta trenutak in tako dolgo pot naredila, a samo pol ure so ji dovolili ostati v bratovlji družbi. Toda to ni najhujše! Takoj ko se je poslovala od svojega brata so zapri tudi njo! Kaj jim je dalo povod za ta postopek, nam ni znano. Skoro gotovo zopet kakšni neopravićeni sumi, ki tako bujno uspevajo v fašistićnih glavah. Kako se šele godi jetnikom, ko se nevoljnih sorodnikov ne pustijo pri miru in jih na vse načine šikanirajo, si lahko mislimo!

ARETACIJE V RIHEMBERKU

Trst, oktobra. Dne 24. septembra t. l. so bili aretirani pod sumom, da so poškođovali Arnaldovo dreveseće, sledeći domaćini: Karl Sever, Rudolf Zgonik, Viktor Birsu in Anton Sever. Dasi ni nobenih dokazov, da bi bili imenovani soudeležení pri omenjenom dejanju, ter so tudi vsi vaćani preprićani o njih nedolžnosti, jih je vendar policijska oblast pridržala v zaporu, kjer se še danes nahajajo. Naslednji dan pa so bili aretirani še Pećenko Albin, Škrbec Maks, in Čebon Rikard, češ, da so peli pesem »Hej Slovanci«. Ko so se vraćali kvesturini z proslulim policijskim torpedonom proti Gorici, so se ustavili pri Birsu zbudili gostilničarja ter zahtevali vina. Ko so vino popili, so na mesto da bi plaćali vino, gostilničarja neusmiljeno pretepli, nakar so se odpeljali. Gostilničar, po katerem so udrihali tudi s trđimi prešmetli, je od zadobljenih ran in udarcev padel v nezavest ter se bo moral še dolgo zdraviti. V teh dejanjih se kaže vsa sadistićna in pokvarjena narav 2000letnih kulturonoscev.

Tragičan slučaj jedne obitelji

OTAC I SIN, U ROKU OD 12 DANA, NASTRADALI ŽIVOTOM OBORENI OD AUTOMOBILA

Golac, oktobra. U »Istri« je već bilo javljeno kako je nastradao naš trgovac Tomaš Jurišević. Za jedne premetačine karabinijera i tajne policije u njegovoj kući, kad nisu našli što su tražili, stali su ga najgoro zlostavljati tako da je jedan čovjek skočio kroz prozor iz kuće samo da uteče daljnjim mukama. Poslije toga tužio se je na velike bolove koje je pri padu bio zadobio. Prošli je mjesec morao u bolnicu u Trst, gdje je nakon 8 dana i umro.

Nedavno se je u našem selu u obitelji Ivana Maglice dogodila još jedna žalosna tragedija. Naime stari se Maglica uputio u Trst sa kolima da prodaje drva. S njim je bila i njegova 12 godišnja kćerka. Na cesti kraj Materije našao je n anjega policijski auto, koji ovuda često krstare, te ga oborio na zemlju. Nesretnom Maglici bila je kod toga razmrskana lubanja. Istim autom je prevezen u riječku bolnicu, ali je već putem kod Podgrada izdahnuo.

Poslije nesreće propitali smo se glede odštete, koja bi išla obitelji pok. Maglice, tim više što očevidci tog prizora iskazuju da krivnja za Magličinu smrt leži na policijskom autu. Medjutim policija ne će o tom ništa da čuje, već svu krivnju zbog nesreće baca na pokojnika. Sada umjesto odštete prijeti se vlasti progonima protiv onih koji bi govorili za krivnju policije.

Da nesreća u obitelji Maglica bude veća, sličan nesretni slučaj dogodio se i sinu pok. Maglice, 12 dana iza očeve smrti. I on je životom nastradao kod šćedinja, te je ostao na mjestu mrtav, pogažen od auta. Ova teška nesreća naše obitelji duboko se dojmila sviju mještana i izazvala svagdje, gdje se za nju pročulo, najdublju sućut (Čić).

FRANCE BEVK ŠE VEDNO POD POLICIJSKIM NADZORSTVOM

Ljubljana, oktobra. — Sem prihajajo vesti, da ima naš pisatelj in pesnik France Bevk, ki biva v Gorici, še vedno »ammonizione«. Zvečer ob solnčnem zahodu mora biti že doma, zjutraj ob solnčnem vzhodu pa se lahko oddalji od hiše. Znano je, da je že na lanskem kongresu Penklubov v Budimpešti vzbudila veliko pozornost vest o velikem kulturnem zlostavljanju našega naroda v Italiji. Nato je g. Marinetti, italijanski futuristični pisatelj, izposloval od italijanske vlade, da mu je ukinila to konfinacijo. Zgleda pa, da je bila ta »osvoboditev« samo na papirju, ker mu je bila tudi letos prepovedana udeležba kongresa PEN-klubov v Dubrovniku.

Jajnine

zlatu naših hranil

OBSODBE GORIŠKEGA SODIŠČA

Gorica, oktobra. Pred goriškim sodiščem so se morali zagovarjati radi thotapstva na skrivnem 46 letni Filip Kovač z Ledin pri Idriji in 24 letna Marija Lapajne. Prvi je obdožen, da je 13 letnega sina Franca, 8 letnega sina Filipa nagovarjal, naj utihotapi 20 kg moke iz Jugoslavije, in Lapajne je obdožena, da je utihotapila iz Jugoslavije 10 kg moke. Kopač je bil obsojen na 45 lir globe in Lapajne na 225 lir globe.

Jugoslavanski državljani Ivan Janežič, star 29 let, je bil obsojen na 774 lir denarne kazni, ker da je vtihotapil v Italijo kavu in saharin. Po razglasitvi razzodbe je bil izpuščen iz zapore.

Karel Moser iz Orehovlja je bil obsojen na tri mesece ječe in na denarno kaznen 3462 lir, ker je skrivaj kahal žganje. 22 letni Ivan Čehovin iz Stanjela je bil obsojen na 3493 lire denarne kazni, ker so našli pri njem 70 litrov žganja, ki ga ni naznanil oblastvom.

POSVETA NOVOG RIJEČKOG BISKUPA

Pula, koncem oktobra. — Uz velike počasti obavljena je ovdje u nedjelju, 29. X. posveta novog riječkog biskupa Antonia Santina. Ovom činu prisustvovali su tršćanski biskup Fogar, porečko-puljski biskup Pederzoll. Bili su uz predstavnike mjesnih i pokrajinskih fašističkih vlasti i biserarha prisutni još i famozni gorički administrator Sirotti zajedno sa zadarskim biskupom Munzani, oboljica poznati fašistofili i slavenofobi. Predstavnik riječke delegacije rekao je novom biskupu između ostaloga da mu je povjeren jedan od najosjetljivijih i najzamršenijih sektora u njegovoj duhovnoj misliji što ga na Rijeku čeka. Biskup Santin imao bi otići na Rijeku 12. novembra.

TUJ AEROPLAN NAD GORICO!

Miren, oktobra. — Med tukajšnjim okolišnim prebivalstvom so je razširala vest, da je nedolgo od tega priljetel na mirenko vojaško letalište nek taj vojaški avion. Letel je zelo nisko ter najbrže fotografiral letalište. Predno se je straža na letalištu zavedla, pa je že izginil. Od tega čudodga so stražo močno ojačili. Italijanski prebivalci trdovratno govore da je bil taj aeroplan iz Jugoslavije (!?).

FAŠIZEM IN DELAVSTVO

ŠTEVILKE MEDNARODNEGA URADA DELA

Mednarodni urad dela je ugotovil, da so mezde italijanskih delavcev najnižje. Fašizem je namreč svojo gospodarsko politiko, že nekaj let predno je izbruhnila svetovna gospodarska kriza, na katero tako radi mečejo vso odgovornost za svoje neusphe, vodil tako, da je danes italijanski delavec na tako slabem stališču, kot ga vsi ostali delavci nikjer ne poznajo.

Če primerjamo plače od 1920-21 t. j. iz leta, ko fašizem še ni prevzel oblasti, s plačami zadnjih let, pridemo do zaključka, da so se plače znižale za skoro 30 do 50 odstotkov. Pri tem niso vštete vse redukcije in ukinitve postavk za izredna dela, izgube mezd brezposelnih ter onih, ki so zaposleni z zmanjšanjem delovnega časa itd. V vseh državah z moderno urejenim narodnim gospodarstvom streme vedno bolj za tem, da se delovni čas zmanjša, mezde ostanejo iste ali se zvečajo in da se izkoristi kolikor mogoče vsa delovna moč. V Italiji gre razvoj ravno nasprotno. Poročilo Bruna Biagija, tajnika sindikatov, fašista po duši in telesu, iz maja 1931. pravi dobesedno: »mezde delavstva so se od 1917. leta znižale za povprečno 28%, kar bi pomenilo letno približno 5 milijard lir.«

V tem so vračunane le mezde zaposlenih. Zgube nezaposlenih in delno zaposlenih pa tudi niso majhne. Računa se, da znašajo te zgube od 6—10 milijard lir. — Skupno znašajo torej zgube italijanskega delavstva 10—14 milijard. Vsak delavec je torej izgubil 7—12 lir dnevno ali od 2.000 do 3.600 lir letno.

Se več so izgubili na mezdah poljedelski delavci. Celu v najbolj bogatih pro-

vincah kot so Milano, Ferrara, Vercelli in Pavia, so padle v nekaterih primerih mezde poljedelskih (sezonskih) delavcev do 50%. V 150 ih delavnih dnevih zaslužijo delavci dnevno po 3 do 6 lir, nekateri pa se moraju zadovoljiti celo s plačilo v naturallijah.

Fašizem je torej potisnil delavsko ljudstvo v razmere, ki so vladale pred 40imi leti, ko delavskih organizacij skoro ni bilo.

Fašisti radi mečejo krivdo za svoje pome na svetovno krizo. Toda povsod, kjer ima delavstvo svoje svobodne organizacije in s tem možnost odpora z organiziranimi štrajki, so se plače vsaj deloma zvišale, a gotovo ne znižale. V Italiji bi se gotovo vsa delavska masa dvignila za svoje socialne interese, če ne bi fašisti na najokrutnejši način z batinanjem, ječo in gladom vsako socialno akcijo v kali zatrli. Nasprotno so na pleče delavstva vrgli še velika davčna bremena, ki naj bi služila za policijo, armado, milico in tisoče drugih fašističnih podrepanikov.

Fašizem se rad hvali, da je na čelu socialnega napredka in da je ratificiral največ konvencij Mednarodnega urada dela. A po številkah istega urada je jasno, da je od vseh vlad fašizem tisti, ki najmanj izda za socialna dela in tisti, ki še ni organiziral dostojnega delavskega zavarovanja. Omejuje se, da daje brezposelnim dnevno po 3,75 lir za dobo treh mesecev, po tem času pa so ti prepuščeni samim sebi. Od preko milijona brezposelnih (to je uradno poročilo, dejansko pa jih je gotovo več) dobiva podporo le okrog 200.000 delavcev.

BREZPOSELNOST IN PODPORA V ITALIJI

Statistike o brezposelnosti v Italiji niso točne. Poslužujejo se vseh mogočih načinov, da na zunaj s številkami prikažejo čim manjšo brezposelnost. Kot brezposelne računajo le one, ki so vpisani kot taki in pa one, ki dobivajo podpore. Da to ne more biti pravo merilo je lahko takoj jasno, saj so v prvi vrsti vsi oni, ki niso navdušeni fašisti samo ob sebi umevno izvzeti in ne dobe nikake podpore. Sledi pa tem na tisoče in tisoče drugih, ki iz vseh mogočih vzrokov ne dobivajo podpore. Zlasti so to kmetije, ki so skoraj povsod gospodarsko uničeni in za katere se nihče na zanima in jih ne podpira.

Laško časopisje prinaša statistiko o socialnem podpiranju, ki ga je vršila v pretekli zimi fašistična stranka, ali bolje fašistična stranka z državnim denarjem. Statistike pravijo, da je v zimi 1. 1932/33 bilo podpiranih dnevno povprečno 2.329.000 ljudi. Za te je bilo razdeljenih 72.219.000 porcij, matere in otroci so dobili 5 milijonov litrov mleka, kuriva v premoğu je bilo razdeljenega 135.000 stotov, drv 107.000 stotov, raznih kosov oblek pa 1.200.000. Zdravniki so se ponudili stranki zastoj in so izvršili 374.000 zdravniških pregledov, dočim so bila v 1.300.000 slučajih nudena brezplačno zdravila. Za stanovanje so po-

sredovali v 35.000 slučajih, v 28.000 slučajih pa preskrbeli novo. Denarne podpore so bile dane le v izredno redkih primerih.

To je bila v glavnem podpora fašistične stranke v pretekli zimi. Podpora ali miloščina, ali pa samo neka statistika, ponarejena kot vse druge, ki smo jih v zvezi z zboljšanjem socialnega položaja sploh navajeni poslušati in čitati. To vprašanje je važno tembolj ker ljudstvo še vedno strada, še celo bolj kot kdaj in mu odvezamo še zadnje, kar je potrebno človeku za primerno življenje. Teško si je predstavljati to, da se bo fašizem rešil s takim podpiranjem.

BREZPOSELNOST V ITALIJI
V Trstu, septembra 1933. Brezposelnost v Italiji narašča z dneva v dan. V teku meseca avgusta t. l. je število brezposelnih, glasom fašističnih uradnih statistik, naraslo za 64.365 oseb. Tako je bilo 1. septembra t. l. 695.036 moških in 193.524 žensk brez dela. Če je že sredi poletja, tj. v najlepšem času za delo najprimernejšem času število brezposelnih toliko naraslo, kaj bo šele v jesenskih mesecih. Poleg brezposelnih, ki so všteti v uradnih fašističnih statistikah jih je še vse polno, ki niso nikjer vpisani in tudi ne upoštevani, zlasti dosti pa jih je v Julijski Krajini.

HITRA FAŠISTIČNA OBSODBA

Trst, oktobra. — Pretekli teden so bili pred posebnim sodiščem v Rimu na hitro roko obsojeni Rudolf Senkinc, star 26 let, na pet let zapore, Hieronim Maslo, star 26 let, na tri leta zapore, oba iz Šembij, in Urbančič Franc, star 25 let iz Knežaka, na 1 leto ječe. Rudolf Senkinc je bil že prej politično osumljen in zasledovan. Vedno so iskali priliko in prežali, da bi mu lahko dokazali kak prestopek. Ti trije delavci so bili aretirani pred kakim mesecem in le o tem naš list poročal. Takoj nato so jih odpeljali v Reko. O njih krožilo govornice, da so jih strašno pretepali in mučili. Res, da je njihova pot od aretacije do obsodbe bila kratka, toda tem hujša in stranost.

URED ZA ZAŠTITU POLITIČKIH PROGNAK

Zagrebački »Obzor« donio je nedavno ovu vijest: »Liga Naroda« održala je 27. oktobra povjerljivo sjednicu, kojom je priklon imenovan američki državljani James Mac Donald, predsjednik američkog društva za vanjsku politiku u New Yorku, vrhovnim komesarom za organizaciju pomoći njemačkim bjezguncima. Mac Donald će u skladu sa zaključkom Skupštine Lige Naroda i Vijeća voditi ovu akciju nezavisno od Lige Naroda, u vezi sa upravnim vijećem, koje još nije izabrano. U tom upravnom vijeću bit će, kako je poznato, zastupane ope organizacije, koje su namakle novčana sredstva za pomoć njemačkim bjezguncima.

Brzojavno je zatražena privola Udruženih Država, da pristupe ovome vijeću, pa je već stigao pozitivan odgovor, kojim se vlada američka obvezuje da će u najskorije vrijeme imenovati svoga zastupnika u upravnom vijeću za pomoć njemačkim bjezguncima.

Konferencija za pomoć bjezguncima, koju tvore zastupnici pojedinih vlada, imenovala je jučer Francuza Navaillesa, predsjednikom. Prvim podpredsjednikom je imenovan Antonjade (Rumunjska), a drugim podpred-

sjednikom Fotić (Jugoslavija). Predsjednik upravnog vijeća Nansenova ureda imenovan je predsjednikom redakcionog odbora. Konferenciji podastrijeta osnova o konvenciji, koju je izradila preliminarina komisija za bjezgunce. U tom projektu određuju se modaliteti za ispostavu Nansenovih putnica (putnice za ruske, armenske, asirske, asirsko-kaldejske i turske bjezgunce), te pravila o izgonu ili vraćanju bjezgunaca. Tom konvencijom imao bi se odrediti juristički položaj bjezgunaca u zemlji, čije gostoprinstvo uživaju.

Ljubljanski »Slovenec« donio je vijest istog izvora te dodaje ovaj svoj komentar: Zakaj bi se torej ta urad ne zanimal tudi za politične pregnance iz Italije? Odkar je Italija zasedla našo zemljo za tržaškij zalivom, je moralo v svet okoli 70.000 in tudi več naših ljudi. Pognani so bili s svoje zemlje, mnogi s silo političnih oblastev, drugi so zopet morali v svet, ker jim je tujez vzeli kruh. S kakšno pravico so bili pognani? Zakaj moraju danes prosjačiti po svetu za delom, zakaj moraju biti proti svoji volji drugim v spotiko in nadlego? Vsega tega je kriv teror, ki ima isto idejno osnovo kakor Hitlerjev! Opozariamo manjšinski kangres tudi na to vprašanje.

Naši duhovniki

Dne 26. septembra je umrl na Banjščicah tamkajšnji dolgoletni in zelo priljubljeni kurat g. Jožef Ušaj v 66. letu starosti.

Umrl so v zadnjem času tudi štirje furlanski duhovniki; med temi goriški stolni dekan, biseromašni mons. Leonard Sion, bivši generalni vikar pokojnega nadškofa Sedeja. Mons. Sion je nadškofa zelo ljubil in mu bil iz srca vdan. V goriškem stolnem kapitlju je zdaj samo 5 kanonikov; manjkajo proš, dekan in en kanonik. Zako težko čakajo novega nadškofa, da dopolni prazna mesta.

V gorski duhovniji Ponikve nad Sv. Lucijo pa leži že delj časa hudo bolan ondodni g. Otilij Medveš, ki je med svetovno vojno zelo veliko pretrpel. Bil je od Italijanov interniran najprej na otoku Ventotene in potem čez tri leta na Sardiniji, kjer se je revež nalezil hude malarije. Z njim je bil interniran tudi g. Ivan Franke, bivši župnik na Vogrskem pri Gorici, sedaj v Zapogah pri Vodich. G. Franke je bil 1. 1931 kot jugoslovanski državljani izgnan iz Italije.

G. Iv. Kovačič župnik v Podmelcu, je stopil v stalni pokoj in se preselil na Vrhovlje v župniji Šmartno v Brdih. Na njegov mesto je prišel g. Peter Sorli, do sedaj župnik na Bukovem.

Na Vogrskem pa je po dveh letih prišel na željo škofijskega upravitelja Sirottija za župnika g. Iv. Stofla iz Breginja. V Breginj je šel pa kot župnik g. Mirko Zorn iz Gorenjega polja.

SMRT ZLATOMAŠNIKA

Vipolže v Brdih, oktobra. Pretekli mesec je obhajal in daroval v naši vasi g. vikar Pirih Jakob zlato mašo. Za nas je bila ta slovesnost prav v veliko veselje. Jublanta smo zelo spoštovali in tudi nam je pomagal kolikor nam je mogel. Deveti dan po tej slavnosti je vaški zvon zapel svojo žalostno pesem in nam naznanil žalostno vest, da je naš priljubljeni jublant zatisnil za večno svoje oči. Veliko veselje in zadovoljstvo se je kar naenkrat spremnilo v žalost. Naj počiva v miru!

Odkod pride naslednik ni še znano, a skoro sigurno dobimo Italijana in naša slovenska beseda bo izginila tudi iz cerkve.

TALIJANSKI SVEČENICI U ISTRI

Trst, oktobra. U »Istri« je bilo več javljeno kako su u mnogim hrvatskim župama namješteni talijanski svećenici. Oni ne samo da uvode talijanski jezik u propovijedi, nego se niti inače ne brinu za narod u vjerskom pogledu.

Tako na pr. u župniji Pićan koja ima preko 2 tisuće i po stanovnika, od tih samo su 300 stotine koji se izdaju za Talijane drugi su sve Hrvati, župnik Peter Rensi (Tirolac po rođenju) slii djecu da se i ispoivjeđaju talijanski. Slučaj ove pićanske župnije nije osamljen.

PREMJESTAJ MLADOG SVEČENIKA

Trst, oktobra. Na zahtjev političkih vlasti morao je tršćanski biskup premjestiti g. Viktora Berčeta kapelana iz Postolne u Vodice, dekanija Hrušica. Mladi svećenik bio je premješten radi toga što se savjesno brinuo za mladež, za čiji odgoj ne smije se brinuti ni vjeroučitelj ni roditelji toliko koliko jedino i samo fašistički učitelj.

TRŽAŠKI PROMET GRE VEDNO NAVZDOL

Trst, oktobra. Promet septembra meseca je bil lani 254.417 ton, letos pa 235.070 ton. V celj dobi 9 mesecev je bilo lani prometa 2.590.542 ton, letos pa 2.198.661 ton. Upadek znaša torej 15%. Primerno tem odstotkom raste tudi beda prebivalstva. Oblastvo je v zadnjih mesecih začelo z velikopoteznim izganjanjem brezposelnih privandrancev, ki se iz starih provinc Italije še vedno zatekajo v Trst kot neko malo Ameriko, kar pa že davno ni več. Po računih 1. avgusta je bilo v Trstu 247.297 stanovalcev z vojaštvom vred. Z omenjenimi izgoni bo številka še znatno padla. Za zimsko pomoč se delajo letos večje priprave ko v preteklih letih.

Tržaški tramvaj izkazuje letos 10% manj dohodkov kakor lani.

Tržaška trgovina bila je v letošnjem juliju za 15% slabša od lanskega julija.

KOLEDAR »SOČA«

je že v tisku in izide v začetku prihodnjega tedna. Društva in vsi posamezniki, ki so poslali naročila, dobijo tedaj koledar že v najkrajšem času.

Koledar je vsebinsko bogat in zanimiv, a tehnično zelo okusno opremljen.

Hitite z naročili, ker bo založba kmalu pošla.

KOLEDAR »SOČA« STANE SAMO 10.— DIN.

Naročila sprejema Uprava »ISTRE«, Zagreb, Masarykova 28 II.

Emigranti in naši prijatelji v Sloveniji lahko naroče koledar pri podupravi lista »ISTRA« v Ljubljani, Erjavčeva 4a.

NAŠA NARODNA RANA

KLIC KOROŠKIH SLOVENCEV

Trinajsto leto po glasovanju! Pravijo, da uživamo neomejeno svobodo in da so nam dane vse možnosti neoviranega kulturnega razvoja. Z nepritajenim zadovoljstvom zre večinski nemški narod na manjšino in ne ozirajoč se na njene pritožbe govori svetu o svojem velikodušju nasproti drugorodcem v državi ter hkrati z najoštřejšimi besedami biča ozkosrčnost sosednjih držav od nemških manjšin. Prihajajo potniki iz materinske države in se čudijo, ker ne slišijo glasnih pritožb svojih rojakov. Morda občudujejo red, ki vlada v deželi, nemški napisi na poslopih in kaži-potih se jim zdijo naravn. Prihajajo tudi nemški gostje iz cele države in se pustijo voditi po nemških vodnikih, pa vidijo, kako gre na slovenskem Koroškem življenje svojo pot in kako se otroci igrajo na cestah ter plašno in nezaupno motrijo tujce.

Komur pa se odgrne zastor, s katerim je pokrita slovenska Koroška od Brda do Pliberka, kdor pogleda še v družine, ta spozna, da se na tem koščku zemlje odigrava najžalostnejša žaloigra; žaloigra, kateri bi našel primernih izrazov in prave sodbe le oni ki je sledil vezem narodne govornice z moralnim in kulturnim življenjem naroda do njihovih najglobljih koticov v človeški duši.

Pravijo, da nam je dobro v trinajstem letu po glasovanju. Pravijo, da je dobro naši slovenski deci, ki danes samo še besediči v neki jezikovni mešanici in ki topo gleda v veroučitelja, ko ji v mehkih, domačih besedah govori o Očetu in njegovi dobroti, o nebesih in angelih, o neumrjoči duši in življenju-darivju. Pravijo, da je dobro naši deci, ko seda za šolske klopi in strmi v dolge in ostre črke, v nerazumljive besede, v številke tujih imen. Govorijo, da je dobro naši deci, ko blebeče za učiteljem trde in prazne nemške stavke in ko udarja ob njeno dušo tuja melodija nemške pesmi. Z odprtimi in otroško-nedolžnimi očmi se ozira na tujca, ki jo ogovarja v znanih, blagodonečih glasovih, slutnja nečesa neizrečeno lepega ji sega v srce, če čuje besedo o bratih tam onkraj visokih gora. Saj se ji mora iz učiteljevih besed zazdevati, da ji rastejo gore na jugu v neizmerno višino in da biva tam preko tuj in neprijazen rod. Zvedavo poslušajo besedo

domačih, ko pripovedujejo o nekdanji dobi, o borbi naroda in njegovem glasovanju. Nehote primerja to pripovedovanje z usiljivo in neiskreno učiteljevo besedo, ki ji zastira pogled na jug, do bratov in sester iste materne govornice in jo sili na sever med narod s tujo dušo in tujim jezikom.

Tako dorašča naša mladina v čudni razdvojenosti. Od matere in očeta in duhovnika ji ostajajo sledovi vere v Očeta in domači narod, z otroškimi in mladinskimi leti vred pa jih pokoplje kot svoj najdražji spomin na dno svoje duše. Njen razum vedno bolj polni tuja veda in znanje, mrzlo in računarsko, komaj dobro za najskrajnejši materializem. V njem mu raste sodba in prokletstvo vsega delovanja in nehanja.

Naša narodna rana! Ali ni ob njej ničeve vse besedičenje o sporazumu in bratstvu v deželi! Ali ni ob njej razumljivo omajanje vere v najvišje ideale v nebesih in na zemlji! Sem naj bi uprli oči zastopnik narodov in zatiranih manjšin! Tu naj vidi država najpogubnejše vplive liberalnega nacionalizma! Tod naj izsili življensko pravico svoje manjšine jugoslovska država! Na to najbolj skelečo rano narodnega telesa naj poklada hladila — mati! Tem največjim sirotam sodobja naj bo velika zaščitnica Cerkev po besedah svojega Učenika: Gorje onim, ki pohujšajo samo enega mojih malih!

Najnovejša poročila govori, da bo naši deci po naših šolah še slabše in da se menda s prihodnjim šolskim letom name-rava ukiniti zadnje sledove materne govornice v vseh šolah našega ocmelja. Starši v Podjuni želijo v sedemletnem pouku vsaj tri tedenske slovenske ure, z Zile nam pišejo, da v prihodnjih mesecih v tamošnjih šolah ne bo čuti več nobene slovenske besede, v Rožu tožijo o popolnem neuspehu šolskega pouka in se vdajajo apatiji in obupu.

Tvoja je šola, država, in naroda, ki jo vzdržuje! S himno »Sei gesegnet ohne Ende« ne boš ustvarjala državljanov in državljanske zavesti, še mani z besedami o »deutsche Arbeit, ernst und ehrlich, deutsche Liebe, zart und weich«, marveč le s tem, da daš narodu tudi v šoli, kar je njegovega. (Koroški Slovenec)

Slučaj ing. Dedeka i dalje zamršen

Prošlo je više od šest nedelja odkako su talijanske vlasti uapsile ing. Dedeka. Javnost pogotovo u Ljubljani se i dalje zanima za njegovu sudbino. Poduzeti koraci lijevo i desno kao da ništa ne pomažu. Po privatnim informacijama doznalo se da je ing. Dedek sa šoferom Beštekom bio iz Rijeke najprije otpremljen u Trst, zatim u Kopar. Sada se obojica nalaze opet u Trstu. Na intervenciju jugoslovenskih konzularnih vlasti na Rijeku bilo je najprije dopušteno da Dedeka sasvim u poslovnim stvarima može posjetiti jedan činovnik konzulata. I

kad je taj već htio otputovati, dobio je drugu vijest iz Trsta da prefektura još nije primila nikakvu dozvolu da se smije posjetiti Dedeka. I prefektura u Trstu i vojne vlasti drže se kod toga kao da slučaj ne bi spadao u njihovu kompetencu te se izgovaraju s Rimom, a iz Rima međutim ne dolazi nikakav odgovor. Uopće, slučaj ing. Dedeka i postupak talijanskih vlasti dalje postaje sve zamršeniji te predstavlja šikanaciju kakva je moguća samo u fašizmu. Interesantno je da talijanski listovi o tome ne donose niti retka.

Nakon uapšenja antifašističkih atentatora

Suverenitet Vatikana i fašistički specijalni tribunal

Mi smo u dvama posljednjim brojevima javili o uapšenju trojice antifašista u Rimu, na koje je pala sumnja da su ovoga ljeta izvršili poznati atentat bombom u crkvi Sv. Petra. Uapšeni su Renato i Alberto Cianca i treći Leonardo Bucciglioni. Atentatori su prema pisanju talijanske štampe bili u najužoj vezi sa antifašističkim emigrantima u Parizu. Fašistička štampa pridaje ovom uapšenju veliki karakter, jer da su time zaprečene daljnje njihove eventualne atentatorske osnove. Proces koji se sprema protiv ove trojice antifašista imao bi se raspraviti pred specijalnim tribunalom i osuda kako se već može donekle razabrati imala bi biti egzemplarna.

Međutim pojavljuje se sada u vezi s procesom koji će slijediti pitanje juridičke kompetence. Vatikan je naime suverena država i na njenom se teritoriju odigrao atentat. Po lateranskom ugovoru smije se doduše primjeniti talijanski kazneni zakon i za djela počinjena na teritoriju Citta di Vaticano, ali prema pisanju antifašističkih listova ovaj slučaj ne potpada ovamo jer spomenuti članak ugovora govori o »zakonu«, t. j. o jednoj generalnoj normi, a spe-

cijalni tribunal je ustanova izvanredna, slična ratnom tribunalu u ratno doba gdje ne može biti govora o zakonu, jer se optuženi ne mogu braniti.

Zahtjev antifašističkih listova jest u tome da Vatikan, koji ne može odobravati i slagati se sa fašističkim zlodjelima, mora u ovom slučaju zapriječiti da se za zločine ili samo namjere za zločin počinjene na njegovom teritoriju, primjenjuju zakoni, kao onaj fašističkog tribunala, koje Vatikan zabacuje.

Već do sada je Vatikan, spominju isti listovi, preko svog organa »Osservatore Romano« pokazao jasno da osudjuje fašistički kazneni postupak i fašističku »pravdu«. Slučaj Schirru. Tada je »Osservatore« donio vijest koja je zbog svoje stilizacije bila zapažena »Jučer je ustrijeljen anarhista Schirru jer da je imao namjeru da počinji atentat protiv Mussolinijeve osobe« pisao je »Osservatore«.

Hoće li Vatikan sada ostati miran — pitaju antifašistički listovi: La Liberta i Avanti. U koliko bude šutio znači da se stavlja na istu liniju sa fašističkim specijalnim tribunalom — odgovaraju ti listovi.

Kako saznajemo, počeo će kod nas zidati još jednu kasarnu, tako da će čitav kraj zbilja biti jedna velika kasarna i u pravom smislu riječi. Ne smeta što narod nema kruha, glavno je da se podižu kasarne, da se tako zadovolje militarističke ambicije i strast bez čega fašizam ne može da živi.

NE NOSI BRADE V ITALIJO!

Z goriškega poročajo o zanimivem dogodku:

V Dornbergu živi star mož, ki mu ni do mode in lepote, pa nosi dolge lase in brado. Šaljivci so mu vzdeli, da je naredil obljubo, da se ne bo strigel in bril, dokler bodo Italijani na Slovenskem. Ta reč je prišla tudi županstvu na ušesa. Župan (podesta) je moža poklical k sebi v pisarno in ga z očetovsko resnobo vprašal, zakaj se ne brije. Mož je začuden nad nenavadnim občinskim poslovanjem skomignil z rameni, a v tem trenutku je že tajnik zgrabil častljivo brado in jo s škarjami prestriže na dvoje. Da ne bi bil kak slab omen...

DRAGO BAJEC

Ze pet let je od tedaj, ko sva se zadnjič pozdravila, in ko sva si ob slovesu rekla, da se morda ne bova nikoli več videla. Kakor da bi že takrat jasno videla pred seboj najino bodočnost, tako sva se razstala dva dni predno so me pograbili. Ko sem bil v Gorici v zaporu, si ti prišel nekajkrat pod moje okno. Zadnjič si bil v družbi z dekletom. Oba sta me pozdravljala z ulice s skritim zamahom roke, gledala sta skrivaj v okna, moje celice, da bi vaju ne bil kdo opazil in česa sumil.

In potem nič več. Rado mi je povedal, da si odšel na univerzo, radi vpisa in drugega. Čakal sem tvojega povratka, želel sem si ga. Mesto tebe je prišla vest, da te ni več.

Glej Drago, tako je bilo: Z okna naše celice se je videlo navarnost na grad, preko vrta na občinsko hišo, kjer so rumeneli visoki jeseni in javori in se je med nje skromno stisnila lipa nad spomenikom rimske volkulje. V celici nas je bilo osem. Šest nas je spalo na železnih posteljah, dva pa med posteljmi na tleh. Z različnih krajev smo bili. Eden iz Brindisija na koncu Italije, drugi je bil Napolitan, dva Furlana, ostali pa smo bili Slovenci. Poldeta je žalostna usoda prinesla s cerkljanskih hribov v Gorico, ki jo je prvič gledal skozi zamreženo jetniško okno, težka obtožba, radi katere je bil potem njegov brat obsojen na deset let docela po nedolžnem. Polde je bil visok, tih, ves v skrbeh za svoj staro mater, ki je bila tudi v zaporu. Gledal je malo križem. Razumela sva se, čeravno sva jako malo govorila. Bil je revež brez sredstev. Drago je bil s tostran meje. Prišel je, javil se ni, mesec dni je sedel. Pripovedoval nam je zgodbe iz vojne in s Koroškega. Četrti je bil Bric, čuden, neodkrit, hinavski človek, brez značaja. Razumel smo se razen z njim dobro med seboj; včasih smo peli.

In tisti večer je bil tako nebeško lep. Večerna zarja je živo rdeče zažgala ves grajski hrib, in drevje v občinskem vrtu je bilo kot kupi sveže izpranega zlata. Visoko na nebu se je valil ozek, dolg oblak tja proti vipavski dolini. S šolskega dvorišča je bilo čuti vrišč otrok, ki so se igrali. Le redki človek je šel po ulici onkraj jetniškega dvorišča.

Mi smo klečali na posteljah tik pod okni in gledali, žalostno a z občutenjem v srcu, to večerno lepoto. Kdo ve, kako je prišlo Poldetu na misel, da je začel pod glasom peti »Vigred se povrne«. Kmalu smo vsi štirje peli. Tih, da je bilo komaj v sobi čuti. Čuvstveno, da so nam bili glasovi vsi mehki in solze v očeh. Pesem nas je tako neizmerno prevzela, da smo jo ponovili še in še. V sobi je bil že docela mrak. Le beli obrabi štiri Lahov, ki niso peli z nami, temveč so ležali na svojih posteljah, so se odražali od črnih odej.

Tedaj je stražnik odprl okence v vratih: »Pošta«. In prvo je zaklical pokvarjeno moje ime. Bila je dopisnica, pisala jo je mama:

»Dragi moj sinko, tvoje pismo smo prejel in odgovoril ti bomo, pa je tako težko, ker ni po naše. Nič ne bodi žalosten, Igorče, saj več, vsega je kdaj konec, tudi nas bo, smrt ne počiva, danes kosi tu in jutri tam, tudi nas bo. Vem, zadela te bo vest, ki ti jo sporočam a vedl, da vsi zelo trpimo. Tvoj prijatelj Drago je včeraj ponoči umrl...«

Nič več nisem bral, nisem mogel. Zadnjič vršički sten razdrtega gradu na holmu so bili že krvavo rdeči, ozek oblak je že davno izginitil na obzorju, na desni, nad Krasom, je žarela prva zvezda. Ostali v sobi so se glasno menili ne vem o čem, le Polde, ki ni nikdar prejel pošte, je še vedno slonel na oknu in si zakrival obraz z dlanjo. Meni je bilo docela mrtvo v vsem životu, le srce sem čutil močno biti, pred očmi mi je bil

Dragov obraz, tak kot sem ga odel zadnjič od blizu, tedaj ko sva se poslavljala. Razoglav, suh, slabo obrbit, kostanjevi kodri nazaj počesani, očala, za očali dvoje modrih, drobnih, svetlih, skoro otroško zaupnih oči. In tak mi je ostal Drago v spominu.

Bil je doma iz Vipave, mamo je zgu-bil že v zgodnji mladosti, nič se je ni spominjal. Tedaj se je preselil k svoji stari mami v Vrhopolje, in tu je našel dobro nadomestilo za mamino ljubezen in skrb. Stara mati ga je vzredila, ga poslala v šole in upala, da bo morda iz njega »gospod nunc«. Zaman je upala! Dokončal je srednjo šolo v Kranju. Še za časa srednje šole je začel pisati pesmi, novele in povesti, pa mi ni znano, da bi jih bil kdaj objavil razen v dijaških listih. Vojaščino je služil v Italiji, tu se mu je prvič dogodilo nekaj neprijetnega. V Gorici je tedaj izhajal časopis »Čuk na palčic«. Drago je pridno sodeloval pri njem. Od vojakov je poslal listu »10 zapovedi za regrute«, nad katerimi se je ustavilo pazljivo oko državnega pravdnika, ki je list tožil. Ker urednik ni hotel izdati pisca, je sam sedel 4 mesece, a list je bil ukinjen, Drago pa je bil, ko so, ne ve se po čigvi zasluge, odkrili pisca »zapovedic«, kazensko premeščen v Kalabrijo, od koder je poslal pozneje »Edinosti« več kratkih dopisov in daljšega »Na šagri v Kalabriji«. V Kalabriji se mu je godilo zelo slabo. Bil je nekaj časa zaprt v osamljenem zaporu, kjer je stradal. Ko se je vrnil od vojakov, je dobil službo v Gorici in se vpisal na pravniško fakulteto v Padovi. Kot urednik lista »Edinosti« za Gorisko je imel mnogo prilike udje-stvovati se v pisanju. Bevk ga je zelo vzljubil in mnogo upal nanj. In Drago se je resno pripravil. Ker se zaradi materialnih potežkoč ni mogel posvetiti žurnalistiki, za katero se je že v zgodnji mladosti tako navdušil, se je po vjaščini z veliko vnemo oprjel jusa. Zanimale so ga zlasti sodniške obravnave, o katerih je vestno in redno poročal, študiral je ljudi in njih značaje. Izrazil se je nekoč: »Vsaka obravnava je vredna romana!« Sodeloval je tudi pri raznih listih in pri Goriški Matici. Zdi se mi, da se je ta čas poglabljal vztrajno in hote v življenje in da mu to poglabljanje ni pustilo časa, da bi bil kaj več delal. Zadnji čas pred najino ločitvijo je rekel, da je naše življenje v Primorju vredno velikega persera in da bi se dalo obdelati v romanu, kjer bi bila glavna oseba učitelj, bi bil nosilec vsega našega gorja in stremljenja. Vem, da je resno mislil na to delo. Bil je celo mnenja, da bi se tak roman dal napisati na moderen način, namreč več pisateljev skupaj.

Srečka Kosovela je visoko cenil in o njem vedno govoril z velikim navdušenjem.

Nič ni mislil na to, da bi morda nikdar ne uspel uresničiti svojih namenov. Potožil mi je sicer včasih, da ga skrbi srce, ki mu je zelo nagajalo. Vendar pa ga to v mislih na osebno bodočnost ni motilo. Računal je z gotovim dejstvom, da bo uspel.

Danes, Drago, ni več tebe ne Srečka. Ti si odšel izmed nas. Prekmalu si moral stopiti iz svetnega vrvenja v pokoj in mir. Kako je bilo s teboj tisto zadnje noč? Sam, zapuščen, si skoro slep taval v temni noči, mrazu in dežju tam po vrtojbenkem polju in iskal poti do hiše, kjer je stanovala ona, tvoja draga. Mislim, da če bi bil imel nekoga, ki bi šel s teboj preko ravnin in ti kazal pot tja, kamor je hrepenelo tvoje srce, bil bi še danes med nami. Zdrav bi nam še pel o Vipavskih brajdah in našem življenju.

In tega vodnika tvoje bolno srce ni imelo! Zakaj ga ni imelo?

Igor Volk.

Antifašističke demonstracije u Ateni i Krfu

Listovi javljaju iz Atene da je na Krfu došlo do antifašističkih demonstracija u povodu proslave koju je tamno priredila talijanska kolonija na spomen 11 godišnjice pohoda na Rim. Demonstracije krških građana kojima je fašizam u slaboj uspomeni još od časa poznate okupacije Krfu, bile su tako jake, da je intervenirala i policija. Tridesetak demonstranata je ranjeno, većinom lakše. Desetak osoba je uapšeno.

I u Ateni je došlo do incidenata. Za vrijeme predavanja jednog talijanskog svećenika, prisutni su burno protestirali protiv Italije i fašizma. Demonstracija je za značajnija, što je predavanju prisustvovao i talijanski poslanik u Ateni. Demonstranti su osobito protestirali protiv talijanske propagande u Grčkoj. Predavač je morao svoje predavanje prekinuti i napustiti dvoranu.

POŠILJAJTE NAROČNINO

KALENDAR »SOČA«

već je u štampi, te izlazi već početkom slijedećeg tjedna. Svi oni koji su poslali svoje narudžbe, društva i pojedinci, primit će prema tome kalendar već u najkraće vrijeme.

Kalendar je sadržajno bogat i zanimljiv, a tehnička njegova oprema je vrlo ukusna.

Požurite se s daljnjim narudžbama, jer je naklada ograničena i skoro sasvim iscrpljena.

CIJENA KALENDARU »SOČA« JE SAMO 10 DINARA.

Narudžbe se šalju na Upravu »Istre«, Masarykova 28 II. Zagreb.

Emigranti i naši prijatelji u Sloveniji mogu naručiti kalendar i kod poduprave lista u Ljubljani, Erjavčeva 4a.

MRTVI

Svi sveti i Dušni dan — dani naših pokojnika. I onih najbližih nam i najmilijih kojih se sjećamo s bolom u duši i osjećajem praznine da su se od nas rastali i nestali za uvijek, kao ostalih brojnih kojih više nema, koji su voljeli život. Odamo im počast, tiho i intimno jer osjećamo u sebi želju za životom s kojim su se oni odijelili, prije vremena.

Mnogi su se mrtvi digli taj dan pred naše oči. Mnogi od naše rodbine, mnogi od poznatih, mnogi od dragih pokojnika koje makar i nismo poznavali ali smo ih voljeli i cijenili. Mnogi koji su za života bili slavni i cijenjeni, mnogi koji su si smrću ostvarili duboki spomen među nama, trajno naše poštovanje. Za sve imamo čuvstvo zahvalnosti, za one koje smo oplakivali i za one koje oplakujemo ovdje u Jugoslaviji, tamo na našoj grudi u Istri, Trstu, na Krasi i u Gorici, ili na drugim znanim i neznanim mjestima; za sve kojima smo otili grobove i kojima nismo mogli, pa im tek u mislima, u duhu dolazimo na nikome neznanu mjesto i kličimo im zadnje počivalište vijencem poštovanja i zarjetom pravde i borbe za slobodu naše rodne istarske i primorske grude.

Klanjamo se našim mrtvima koji su voljeli život i prinijeli ga herojski, najdragocijenije blago, na oltar naših ideala.

Na Dan mrtvih odamo im poštovanje jer vjerujemo u život, u smisao borbe koju moramo svim silama voditi za bolju budućnost nas i našeg naroda na našoj domaćoj grudi.

Hrovatin Boris umri

Ljubljana, 30 oktobra

V nedjelju 29. su pokopali na pokopalištu u Kranju Borisa Hrovatina jurista in konservatorista. Pokojni je bio rođen u Gorici in je umri na Golniku, po dolgem in mučnem bolehanju za jetiko. Bil je star šele 22 let. Po svojem značaju miren, delaven in med vsemi izredno priljubljen, je kazal zlasti izreden talent za glasbo ter posebnog poleg. predavanj na pravni fakulteti uspešno tudi ljubljanski konservatorij.

Na pokopališču se je v imenu primorske mladine, ki je izgubila letos že tretjega iz svojih vrst poslovih g. Žiberna Joško, v imenu akademskega društva »Zarje« pa je govoril g. Gorenjak Ludvik. Krsta je bila vsa obsuta s svežim, belim jesenskim cvetjem. Globoko potrtim roditeljem izražavamo sočaljje v imenu njegovih tovarišev prijateljev in emigrantov.

*

Kratka je bila vest, ki nas je v živo zadelala vse, ki smo ga poznali. Na vratih univerze v Ljubljani je bil nabit listič s kratko vsebino:

»Tovariši, Hrovatin Boris je v petek zvečer umri na Golniku. Pogreb bo v nedjeljo ob 16. uri v Kranju. Udeležite se ga polnoštevno!«

Ali ni to obvestilo, tako kot so vsa ostala in kot smo jih navajeni čitati dan na dan. Toda, ko bi ljudje vedeli, da si bil mlad, življenja poln in da si zaman iskal zdravja pod čistimi vrhovi slovenskih planin, bi odmevala ta vest v vseh, ki te niso poznali, čisto drugače. Ko bi še vedeli, da nisi imel tistega goriškega sonca, da nisi imel do zadnje ure pri sebi skrbne materine roke, ker vaju je sila današnjih dni ločila, bi se razjokalo srce vsakega. Težka je pot izgnanca, težka je pot mladega človeka, mladega primorskega človeka, ki je moral z doma drugam, da bi tam iskal resnice in pravice.

O Gorica, Vipava, Kras, o tista naša zemljica tam preko! Koliko tisočev, desetih tisočev izgnancev, brezdomec, tvojih sinov se ozira na te z vseh strani! Koliko jih tava, koliko jih najde pri tem le — smrt! Vem, Boris, ko bi imel le malo goriškega sonca, tistega goriškega zraka, ne bi bilo tega.

Komaj si zastavil svoj korak v življenje, komaj so pričela oživljati Tvoja znamenja iz partiturne prehajala v zvoke in melodije, komaj si pričel iskati iz pustih črk in iz trpkoga življenja izgnanca resnice in podlage za življenje novega človeka, že si padel. Teško je to verjeti...

In ko sem se pri odprtem grobu poslavljaj od Tebe, se mi je še vedno vsiljevalo vprašanje, ker še vedno nisem mogel verjeti. Boris, ali je to resnica? Ali ni morda to le ena izmed mnogih razbitih sanj, ki jih odkriva današnje življenje mlademu človeku v vsej svoji goloti. Vrhovi planin, v katere boš zrl in ki ti niso mogli dati dovolj svežega zraka, da bi te ozdravil, so pričeli odganjati svoje megle in se svetlikati v snegu. Nebo nad odprtim grobom je začelo rositi. V tem smo stali ob Tvojem grobu iz katerega nam je udarjalo, kot bi govoril Ti:

Vsi bodo dosegli svoj cilj

le jaz ga ne bom dosegel...

Ognja prepola, poln sil,

neizrabljen k pokojnikom legel.

Boris, počivaj v miru!

J. Ž.

SPOMEN ISTARSKIM ŽRTVAMA U DUBROVNIKU

Prigodom obljetnice mučeničke smrti Vladimira Gortana i njegovih drugova, održane su u zbornici Crkvi Sv. Vlahu zadužnice za njihov pokoj. Svetu Mlusu čitao je kanonik Don Niko Glivanović. Crkva je bila prepuna omladine, a bili su prisutni i predstavnici nacionalnih udruženja. Na društvenim zgradama istaknute su crne zastave.

Naša kulturna kronika

VIKTOR CAR-EMIN: VICENCICA PREMIJERA U ZAGREBAČKOM KAZALIŠTU 26. X.

Naš ugledni istarski književnik Viktor Car-Emin više je poznat javnosti kao pripovjedač, pisac mnogobrojnih i rado čitanih romana iz istarskog primorskog života. Istarski primorski pejzaž uz kvarner i primorski ljudi: s kopna i s mora predmet su njegova opisanja i malo koji, ili ni jedan naš književnik nije u tome dao toliko našeg mora i primorja, čitavu jednu galeriju naših mornara i primorskih ljudi uopće kao Viktor Car-Emin. Taj primorski, naš domaći, brvatski i slavenski karakter naših ljudi, mornara i kapetana, mentalitet sredine, u kojoj su odgojeni i okolnosti u kojima se oni kreću — malo tko poznaje u tančine kao Car. Sa malom dozom idealizma kojim ih on prikazuje, uskravažu ti ljudi pred nama jaki i čestiti, snažni i poštenji, u njima se odmah prepoznaje naš čovjek što ga je dao istarski krš a odnjubala bura i more.

Primorskog čovjeka, primorsku okolinu dao je Car i u svojoj trećoj istarskoj drami »Vicencica«.

Prije toga Car je napisao »Zimsko sunce« i »Mrtvu stražu«. S njima je postigao u svoje vrijeme znatan uspjeh.

Ista sredina i isti ljudi inspirirali su i »Vicencicu«. Samo je Car drukčije namjestio svoju kameru. U »Zimskom suncu« ima nešto od našeg predratnog istarskog programa. U njoj je prikazana ideja naše narodne borbe protiv tudjinaca i njegovih pomagača, naših ondašnjih odroda. »Mrtva straža« prikazuje tragičnu realnost poslije Rapalskog dana. Danas bi se mogla napisati još veća tragedija, ali je Car svoju treću dramu napisao — kao komediju.

Dao je komediju iz riječkog života. Nešto, kako sam rekao, u stilu svojih negdašnjih dopisa za Rijeke u Istarskoj riječi, dok je izlazila u Trstu, i tih se feljtona i načina Careva pričanja, mnogi sigurno sjećaju. Dao je komediju u dva smisla: u prvom izvire komika već iz same današnje riječke situacije. Ne može čovjek a da se kod pomisli na Rijeku od nekada i danas, ne nasmije (makar i sa bolom u duši) kad se sjeti svega što se sa Rijkom zbililo onih nekoliko godina prije i poslije rata njezine dekadence i lakoumnosti njenih građana. S druge strane komika izvire iz samih lica, iz njihovih karaktera, iz vedrog humora mornarskog što ga je Car realno iznio na pozornicu u dvojici svojih mornara barba Serafina i barba Franje iz Lovrana. Komika je sadržana u njihovoj vedroj i priprostoj naturi koja ih čini žilavim i otpornim.

Ovi vješto, realistički i psihološki vjerno izneseni karakteri i tipovi u »Vicencici« najjača su strana ove simpatične komedije. Zbog njih ona dobiva na snazi i uvjerljivosti. Riječki tipovi prikazani su u nekim njihovim karakterističnim pojedinostima koji oživljuju radnju komedije i dočaravaju poznati riječki mentalitet. Sva su lica, osim

par, iznešena simpatično — tragika se njihova ne ispoljava toliko prema vani otvoreno, ali ju gledalac naslućuje i osjeća na pozadini zbivanja.

Glavni je sadržaj komedije: fabula o maloj činovnici jednog riječkog parobrodarskog društva Vicencici i njejoj ljubavi kapetana Žiži. U tu glavnu radnju puno toplice i osjećaja Car je upleo veći broj lica koji reprezentiraju riječku sredinu. Tu sredinu dao je Car sa mnogom pravog lokalnog kolorita u karakteru svojih osoba i njihovom govoru.

Na premijeri je »Vicencica« davana lijepim uspjehom. Taj uspjeh ide u prvom redu Cara koji je u »Vicencici« dao jedno dobro domaće djelo koje će se rado gledati.

Igra glumaca bila je na visini. Svakako treba u prvom redu istaknuti nosioca jedne od glavnih uloga, Predraga Milanova (barba Serafin). On je svoju ulogu odigrao do kraja sa mnogo znanja i uživanja. Barba Serafin je autor vrlo simpatično obradio — Predrag Milanov je taj osjećaj simpatije koj publiku digao do najveće mjere, Nada Babić bila je Vicencica. To je već dovoljno da se zna da je ova uloga bila u dobrim rukama i da ju je gđica Babić dala najbolje. Gosp. Hinko Nučić kao vlasnik agencije Belaš bio je pravi tip poslovnog radnog čovjeka koji umije zapovijedati ali ima ušćivan osjećaj narodnog čovjeka. Ostali: gdje: Popović-Mosinger, Dragman, Vilhar i gđ. Grković, Tepavac, Laurenčić, Bek, Matošević, Jovanović i dr. dobri. Isticali su se gđja Vavra proćućenom igrom (pravi tip Riječanke u izgovoru i gesti) i gđ. Cilić i Pavić u svojim komičnim ulogama koje su iznijeli svojstvenim članom. Kapetana Žižu, partnera Vicencice, simpatično je prikazao g. Kukić.

Djelo je davano u režiji g. Ka Mesarića. Uspjehu premijere ion je dosta sa svoje strane pripomogao. Da mu je uspjelo jače naglasiti onaj specijalni riječki kolorit, pogotovo što se izgovora tiče, bio bi njegov uspjeh a držimo time i uspjeh samog djela veći.

»Vicencica« je u Zagrebu lijepo primljena (mi ćemo u slijedećem broju u potvrdi toga donijeti značajnije izvratke iz novinskih kritika) još više će scenskog uspjeha, opravdano, imati u primorskim našim mjestima: na Sušaku, u Splitu i dr.

Kazalište je bilo dobro posjećeno. Primorska, a pogotovo naša istarska publika u Zagrebu bila je zastupana u velikom broju. Među ostalom našom publikom, vidjeli smo te večeri u kazalištu i g. Rikarda Katalinića. Ma da inače živi u Splitu, mi se nismo začudili: ta barba Rike je stari književni pobratim sa našim barba Šimom — Viktorom Carem koji je te večeri — ostao na Sušaku! (a. r.)

PRIMORSKA REVIIJA „GLAS OD DOMA“

RAZGOVOR Z REŽISERJEM DELAKOM

Predvsem o reviji »Glas od doma«.

— Pred enim mesecem, je začel Delak, je prišel k meni predsednik Kluba jug. prim. akad. g. Hrovatin V. in me naprosil, naj s Klubom naštudiram kak komad, ki bi bil primeren duhovni manifestaciji primorske akademske mladine. Pregledala sva v mislih literaturo, ki bi prišla v poštev. Odkrito povedano, nisem našel primernege dela, ki bi na umetniški višini idejno lahko upravičeval nastop primorske mladine. Izgovoril sem si nekaj dni odloga s prošnjo, naj mi prinese ves literarni material, ki je shranjen pri naših emigrant-skih društvih. Med tem sem sam še zbiral iz znanih del odlomke, ki bi jih lahko uporabil — a kako si še sam nisem bil na jasnem. Ko sem gradivo pregledal, sem našel mnogo zanimivega materiala. Pesem Iga Grudna »Glas od doma« sem si vzal kot motto. Pozneje sem pesem razdelil in vzel kitico kot motto zaključnega dela. Našel sem še tu in tam vrzeli, ki jih pa beseda ne bi mogla izpolniti. Te vrzeli sem moral dopolniti tako, da sem idejni del dopolnil in ga v drugi obliki še stopnjeval. Na razpolago sta mi bila ples in petje. Treba je bilo samo še najti primerne oblike in upravičenost teh dopolnil. In ko je bila revija tudi v tem oziru gotova sem pritegnil svoje stalne sodelovalce k delu. Ples je oskrbela Katja, ki je naštudirala s člani tudi ritmični zbor »Primorje kliče«, spremljačo muziko, dva samospeva in glasbo za ritmični zbor je napisal Marjan Kozina, spremljačo diapozitive pa je izgotovil scenograf Ljubivoj Ravnikar.

Pa da se povrnem k reviji: v njej so zbrana dela: Otona Zupanciča, Alojzija Gradnika, Iga Grudna, Srečka Kosovela, Simona Gregorčiča, Karla Široka, in manj znane stvarci Anice Černetove in Draga Bajca. Samospevi imajo besedilo Srečka Kosovela in Iga Grudna.

Tebe gotovo zanima povezanost teh del in način vzoritve, — ne o tem ti pa ne povem ničesar. To si oglej in vsi si morajo ogledati le nekaj bi rad omenil. Revijo delam z ljudmi, ki imajo s teatrom toliko opravka, ko jaz z bančnimi posli. Gledališče poznajo s dijaškega stojišča. Zato sem bil teh popolnih novincev najbolj vesel. Ti so edini material, ki bodo lahko manifestirali idejo, ne gledališče. Njih recitacije niso gledališke recitacije ampak izpovedi, njih nastopi nisu tea-

ter, ampak prepričanje. To je realna podlaga te revije: izpoved, prepričanje in neomejeno zaupanje v zmago pravice, obsodba krivice in složnost v delu za idejo. Poslužil sem se slikovne spremljave posameznih del. To naj ne pomaga recitatorju — ampak naj njegov izraz še v sliki podkrepi. In tu je Ljubivoj Ravnikar zopet izvršil mojstersko delo. Tudi dirigent Marjan Kozina je sijajno pogodil idejo in podredil muziko akustičnemu in vizualnemu. Vsa njegova muzika obstoji v kratkih, jednatih stavkih, ki so pisani za eden ali dva instrumenta, ki dajo le zvok in povdarek besedi. Njegova samospeva za alt in bariton potekata logično iz dejanja. Katja Delakova se je sijajno znašla v reviji s ples »Križev pot« in »Glas od doma« in vstvarila v ritmičnem zboru »Primorje kliče« preprosto, a zato tembolj prepričevalno kompozicijo, ki bo gotovo dosegla nesporen uspeh. Odrsko delo je preprosto, ker sem povdaril, da nisem hotel teatra, a je vsekakor zanimivo in skladno s celoto.

Namen te revije?

— O tem danes težko govorim, a nekaj ponovim: manifestacija ideje, ki živi v primorski mladini.

Ali vzpizorite revijo samo v Ljubljani?

— To ni odvisno od mene, ampak od vodstva Kluba. Slišal sem pa, da nameravajo z revijo obiskati Zagreb, Maribor, in še nekaj važnejših krajev, kar popolnoma odobravam.

Se nekaj splošnih vprašanj sem mu stavil, zlasti o njegovem delu.

Potovol si mnogo ali misliš zdaj ostati tu?

— To je vprašanje, na katero ti ne morem odgovoriti.

Vrgel si se na delo v »Delavskem odru« in si žel uspehe zlasti s Cankarjevim »Hlapcem Jernejem« ki si ga izral po vseh važnejših krajih. Tudi druga tvoja delo so zelo odobravana, tako »Svejk«, in v zadnji času Cankarjevi »Hlapci«. Kaj pa misliš v bodoče še izvesti?

— To so le poizkusi, eksperimenti, zlasti s »Hlapci« sem izvedel poizkus. Strgal sem iz vsega dejanja le moment hlapčevstva in le to podaril ljudem. S »Hlapcem Jernejem« sem izredno zadovoljen. Za bodoče pa imam veliko načrtov. Rad bi začel sistematično s filmom, s slovenskim filmom...

da »Triglavske strmine«, sem ga prekinil, je bil prvi slovenski film, ki si ga režiral. Kako si zadovoljen?

— Sem, a ne popolnoma. To je prvi naš film, ki so ga z uspehom igrali pri nas, na Češkem, Poljskem, in sedaj v Ameriki. Dalo bi se narediti vse več, le sredstev je treba in te razmere... ustanavljam filmski studio.

Tudi v narodnem gledališču si lani režiral, kako da letos ne več?

— To je zame negativno delo.

Končala sva pri vprašanju o tendenci in umetnosti. Poslovil sem se z bojaznijo, da nisem še vsega vprašal, kar sem mislil in kar me je zanimalo. Z. J.

SRPSKI KNJIŽEVNI GLASNIK O KNJIZI FRANA BARBALIČA

O knjizi g. Frana Barbaliča: »Perot, srpsko selo u Istri« donijela je ugledna beogradska revija »Srpski književni glasnik« u svom posljednjem, oktobarskom broju kraći prikaz. Pisac prikaza spominje najprije sadržaj predmeta o kojem raspravlja Barbalić u svojoj knjižici, a zatim zaključuje: Ma da je knjižica g. Barbaliča pisana bez naučnih pretenzija, ona je vrlo lijep i koristan prilog našoj nauci za poznavanje prošlosti sadašnjeg stanja naših sunarodnjaka, koji su ostali izvan granica Jugoslavije.

U istom broju je i prikaz Bevkove knjige »Gmajna«, što smo ga posljednji put spomenuli.

»NAČELA NOVE ŠKOLE«

Pred desetak dana izašla je iz štampe knjiga našega uvaženog pedagoškog pisca g. Ante Defrančeskija: »Načela nove škole u teoriji praksi, primenjena našim prilikama«. To je četvrta po redu autorova knjiga. Kako je g. Defrančeski Istranin (rodoin iz Ližnjana), to ćemo se i mi nešto opširnije osvrnuti na njegov rad u slijedećem broju našega lista.

Knjiga se naručuje kod autora, Klaićeva ulica 66, Zagreb uz cijenu od Din 20.—

SREČKO KOSOVEL U SLOVAČKOM PRIJEVODU

U najnovijem, drugom broju, slovačkog literarnog časopisa »Elan«, koji izlazi u Pragu, izišao je prijevod pjesme »Ekstaza smrti« od Srečka Kosovela. Pjesmu je lijepo preveo J. Haranta.

PRAVO DARILLO!

Zlato polno pero
od Din 50.— dalje,
dijaška peresa
od Din 35.— dalje.

Popravlja peresa
vseh znamk;

A. PRELOG

LJUBLJANA — MARIJIN TRG
(vogal Wolfova)

KLUB KOROŠKIH SLOVENCEV

Celje, konec oktobra.

Dne 29. t. m. je bil v Celju pomemben in zanimiv občni zbor Kluba koroških Slovencev ki so se ga udeležili zastopniki iz cele Slovenije.

Celjani in koroški gostje so bili že 28. t. m. popoldne napolnili dvorano Narodnega doma, ko je v imenu osrednjega odbora kluba koroških Slovencev otvoril koroški večer njegov predsednik državni tožilec dr. Fellacher, ki je med drugim dejal: Povedati moramo vsemu svetu, koliko pravic imajo Nemci pri nas. Dosežejo vse, kar hočejo, bodisi na kulturnem, bodisi na gospodarskem polju. Isto hočemo javno pred vsem svetom zahtevati za naše koroške brate in sestre. Nemci, uživajo pri nas posebno glede šole popolno svobodo, medtem ko nimajo koroški Slovenci niti ene slovenske šole. Z apalom na navzoče in pozdravom bratom in sestram onstran Karavank ter z obljubo, da jih ne bomo pozabili nikdar, je predsednik končal svoj pozdravni govor.

Po teh uvodnih besedah je bil koncert koroške narodne pesmi, ki ga je izvajal pevski zbor »Oljka« v Celju. Med prvim odmorom je govoril g. Brandtner o nesrečnem koroškem plebiscitu, ki nam je bil vsiljen in ni pravilen izraz koroškega prebivalstva. Po drugem odmoru je recitiral g. Jurač občutno nekaj odlomkov iz Pregljeve povesti »Umreti nočeju«.

Po uradni delu je bila prosta zabava. Osmošolec celjske realne gimnazije g. Milan Stanko, znameniti mojster na kromatični harmoniki, je zaigral na svojem instrumentu, mladina v dvorani pa se je zavrtela.

Naslednjega dne je klub koroških Slovencev imel svoj občni zbor. Mnogo se raspravljalo o slovenski manjšini na Koroškem. Po poročilih je dobil stari odbor razrešnico in je bila takoj potem volitev novega odbora. Za novega predsednika je bil izvoljen dosedanjí predsednik drž. tožilec Dr. Fellacher.

Klubu koroških Slovencev ki ima sličen namen kot naše primorske organizacije želimo pri delu največji uspeh.

SPOMIN NA GORTANA, BAZOVIŠKE ŽRTE IN KOROŠKO

Novo mesto, koncem oktobra.

Društvo »Soča« v Novem mestu je kakor vselej, tudi letos privedlo spomin na naše junaške žrtve. Na pobudo agilnega predsednika društva, ravnatelja meščanske šole, gosp. Antona Merviča, se je vršila komemoracija v prostorih hotela »Koklič«. Predaval je g. ravnatelj Mervič, ki nam je v podrobnosti orisal borbo za narodni obstanek našega zaslužnjega naroda onstran Snežnika in Karavank. Živa in zanimiva so bila izvajanja gosp. predavatelja, ki nam je predočil trpljenje našega naroda. Odmevi tega trpljenja so bili streli v hrbet nedolžnih žrtv, katerih edini greh je bil, da so spoštovali svoj materni jezik. V nedeljo 22. oktobra se je vršila žalna maša za pokojne heroje v frančiškanski cerkvi, ki jo je ob obilni udeležbi opravil gvardijan samostana častiti Ciprijan. Pri tej priliki smo dolžni izreči zahvalno pismo zboru, ki je nadvse lepo pel, in to: učiteljici Olgi Andrejčičevi, učiteljici Mariji Drnovškovi, učiteljici Jožici Mervičevi, Ini Drnovškovi absolventki meščanske šole Anci Murnovi in učitelju Gustavu Luzner, učitelju Karlu Štrbenk, učitelju Tomu Žargaju, žel. nameščencu Rafaelu Gorenšek in šolskemu upravitelju Venceslavu Skebe za orgljanje. Ista zahvala naj velja ravnatelju Antonu Merviču za vsestransko skrb glede komemoracije in žalbe maše ter častitem gvardijanu Ciprijanu, ki je šel v tem društvu »Soča« na roko.

KOMEMORACIJA VJESKOSLAVA SPINCICA NA SUŠAKU

Na poziv Sokolskog društva Sušak-Rijeka održana je u kinu Jadran komemoracija narodnog borca i narodnog zastupnika prof. Vjekoslava Spincića kao spomen na njegov 85-ti rodjendan i poglodišnju smrti. U ime Sokolskog društva komemorirao je velikog pokojnika starješina Bogomil Grkinčić, koji je istakao pokojnikove zasluge za sokolstvo i naglasio kako sveta uspomena na velikog pokojnika ima da bude vodilja u radu sadašnjim i budućim naraštajima. U dužem prikazu istakao je za tim život i rad pok. Spincića prof. Šepić. Poslije nekoliko zaključnih riječi starješine Grkinčića prisutni su se razšli poklicima »Slava Vjekoslavu Spinciću!«

RASTAVA BRAKA TALJANSKOG PRESTOLONASLJEDNIKA?

Već se od duže vremena tvrdilo, da postoji namjera za rastavu braka taljanskog prestolonasljednika i princeze Marije belgijske. Ove vijesti dobivaju sada i zvaničnu potvrdu, jer je to najavio belgijski list »Sole«, jedan od najvećih belgijskih listova. S tim u vezu dovodi se i nedavno putovanje belgijskog kralja u Rim, te se tvrdi, da se je prigodom tog posjeta imalo utvrditi formalnosti za provedenje rastave. Uzrok rastavi bio bi taj, što je utvrđeno, da iz tog braka ne može biti djece, a to je od najveće važnosti, pošto je princ Umberto jedini sin taljanske kraljevske porodice.

Istarski akademski klub u prošlom semestru IZ TAJNIČKOG IZVJEŠTAJA SA NEDAVNE GLAVNE SKUPŠTINE

Dne 28. o. m. održao je Istarski akademski klub svoju redovitu glavnu skupštinu. Skupštinu je otvorio predsjednik Ivan Grakalić. U svom pozdravnom govoru naglasio je naše suosjećaje s onim našim ljudima, koji su pali za ideju slobode i s onima koji danas čame po tamnicama i u konfinacijama kao žrtve jednog nasilnog sistema koji vlada u Julijskoj Krajini. Pozvao je članove da se sjete i naših velikana koji su preminuli u novije vrijeme, naročito pak Vjekoslava Spincića.

Nakon toga čita se zapisnik prošle Glavne skupštine koji se prihvaća bez primjedbe.

Izvjestaj o klubskom radu u ljetnom semestru dao je tajnik Bratulić. Među ostalim rekao je slijedeće: »Istarski akademski klub je u ovom semestru nastavio kontinuirani dosadašnji rad i na temelju čvrsto postavljenih principa pošao je k ostvarivanju naših konačnih ciljeva. Kad govorimo o čvrsto postavljenim principima i ciljevima onda mislimo na onu našu podlogu na koju je postavljen i naš klub — da uzmognemo postići ono za čim težimo mi svi — cijela emigracija. Da se može dati jednu cjelinu u izlaganju klubskog rada tokom ovog semestra i u tom što objektivnije postupiti držim da je potrebno da se naglasi svrha za koju je osnovan klub. Klubovo određeno stanovište — rekao je tajnik — ispravni njegov nacionalni stav prema svim savremenim problemima koji dolaze u rješavanje u okviru kluba.

— Htio sam to istaći — nastavlja tajnik — ali ne samo zato, jer je to sadržano i u pravilniku kluba, već i zato da naglasim da to mora biti i naše unutrašnje uvjerenje koje jedino može dovesti zajedničkom cilju; dalje sam uvjeren i u to da neće dolaziti do nikakve kolizije među članovima, kad dolaze u obzir principi i stanovišta pojedinaca u rješavanju ma bilo kojeg našeg problema.

— Mi imamo izgradjen kostur za naš rad u postizavanju konačnih ciljeva, samo moramo da ojačamo i učvrstimo hrptenicu, što se može postići jedino i samo kontinuiranim, ispravnim radom, prožetim čvrsto baziranom našom narodnom svijesću pa nećemo se ugnuti svakom i najmanjem vanjskom utjecaju, nego ćemo u svakom slučaju, znati zauzeti i postaviti se na određeno i razumno nacionalno stanovište. Ako budemo prema tome svi na istoj liniji naš će rad biti jedinstveniji, jači a sukobi među pojedincima bit će samo akcesorni, koji dovode do života i intenzivnijega društvenijega rada. Baza s koje polazimo i put kojim treba da idemo biti će jedan, stalan i nepokolebiv.

— Smatrao sam potrebnim da to kažem baš s obzirom na neka tako reći bezrazložna ili bolje površna shvaćanja u rješavanju osobito današnjeg socijalnog pitanja. Htio sam samo reći da se moramo postaviti na konkretnu bazu u tim pitanjima, a da ne ostanemo odrezana grančica od svog korjenitog stabla.

Poslije ovih općenitih razmatranja tajnik prikazuje rad u društvu i nastojanja odbora.

— Na prvi mah činilo bi se da je popustio društveni rad, ali ako pogledamo mogućnosti i prilike u kojima se nalazimo možemo reći da se rad u društvu samo staložio i ostao svakako na visini. Nastavilo se rad prošlog odbora. Tokom semestra bilo je svega 67 članova i 5 gostiju. Odmah se prešlo na organizaciju predavanja, no u tom nam nije baš polazilo za rukom, jer je veći broj članova radio za ispite. Osim toga pokušalo se radom diletantске sekcije. U tu svrhu klub je nastojao da dodje do prikladnog komada iz istarskog života, te se obratio na naše književnike. Sve je to međutim svršilo bez pozitivnih rezultata.

Tokom semestra održano je nekoliko sastanaka, te je na jednom održano predavanje (Zaharija: Problem istarske žene), dok su ostali sastanci bili sazivani u vezi sa komemoracijama biskupa Karlina, Vjekoslava Spincića, godišnjice koroškog plebiscita,

tragedije Vladimira Gortana i bazovičkih žrtava.

U Krku je i ovih ferija održana kolonija. Klub je i tamo jednako pokazao svoju aktivnost, tako na sokolskim priredbama u Krku i u Malinskoj. Održana je komemoracija zapaljenja »Narodnog doma« u Trstu. Za koncert koji je privedilo beogradska pjevačko društvo »Obilić« proveli su organizaciju članovi Istarskog akademskog kluba. Tom je prilikom klub izabran počasnim članom »Obilić«.

— U Zagrebu sudjelovali smo na svim kulturnim i nacionalnim manifestacijama kao prigodom »Jadranskog dana«, dolaska studenata Male antante itd. Naš je klub pomogao kod organizacije koncerta krčkih gimnazijalaca i pobrinuo se za njihov boravak u Zagrebu. U Ljubljani nastupili su članovi u jednom igrokazu prigodom sokolskog sleta.

— Rado konstatiramo naše uske veze s dječkim internatom. Sudjelujemo i to u većem broju u jednom sada i našem pjevačkom zboru dječskog internata. S time u vezi spomenuti nam je i uspjeh akademije dječskog internata pri koncu školske godine uz naše aktivno sudjelovanje. Pratio rad i suradnjemo s društvom »Istra« pa imamo svog predstavnika i u upravnom odboru. Vrlo žive veze imali smo osim s nacionalnim društvima i sa svim emigrantskim društvima u državi, što se vidi i po korespondenciji društvenoj. Više se društava na nas obratilo da im pošaljemo dramu »Za našu grud« i materijal za predavanja, što im je bilo odmah poslano.

Klub je slao svoje izaslanike na emigrantske tabore koji su održani tokom semestra. Sudjelovali smo na idejnom tečaju i na ovogodišnjem kongresu u Ljubljani. Kongresu je prisustvovalo sedam naših članova. Dva su naša člana izabrana u publicistički odsjek Saveza.

U Krpinol održano je istarsko veče gdje su naši kolege deklamirali pjesme Mate Balote. Na matineji čakavske lirike u Zagrebu su također recitali naši članovi pjesme Mate Balote i Gervaisa.

Položili smo vijence na grob Vjekoslava Spincića i našeg druga Skalamera.

Klub je pomogao članovima kod upisa na univerzu zbog oprosta školarine. Osim toga zauzeo se klub kod primanja naših kolega u dječke domove na Josipovu i u Runjaninovoju ulici.

U najnovije vrijeme sprema se diletantска sekcija u Suboticu, gdje će davati dramu »Za našu grud« i to dva dana uzastopce, t. j. 12 i 13 novembra.

Time je tajnik završio svoj izvještaj. Pročitani su zatim i ostali izvještaji: blagajnika i arhivara, pa su svi uz manje primjedbe primljeni.

Iza toga dana je razrešnica sadašnjem odboru, pa je izabran novi, slijedeći odbor:

Predsjednik Bratulić Vjeko, cand. iuris., potpredsjednik Opašić Josip cand. iuris., tajnik Motika Ivan cand. iuris., zamjenik Jarđas Franjo cand. agr., blagajnik Grakalić Josip cand. iuris., zamjenik Jurman Josip, stud. phil., odbornik Gržetić Milan, cand. iuris., arhivar Miljavac Ante, stud. iuris. U reviziju ušli su: Radetić Niko, stud. teh., Velenik Ivan cand. med. vet., Pribetić Stjepan, cand. iuris.

Medju ostalih govorilo se zatim u eventualijama o predlogu da se Klub reorganizira u toliko, da mogu njegovi pravi članovi biti i absolventi, zatim slušači Ekonomsko-komercijalne visoke škole i slikarske akademije, što po univerzitetškoj uredbi kako je ona danas propisana, to ne mogu biti. Time se dosljedno nameće pitanje da se Klub izdvoji iz kompetencije Ministarstva prosvjete, pod koju spadaju svi klubovi na univerzitetu, pod nadzor Ministarstva unutrašnjih djela kao i ostala građanska društva. Taj je prijedlog dan na proučavanje novom odboru.

Na to je skupština, kojoj su prisustvovali gotovo svi članovi, zaključena nakon trajanja od skoro tri sata. (vb)

Pred vanrednom skupštinom novosadske „ISTRE“ IZMJENA DRUŠTVENIH PRAVILA — REORGANIZACIJA DRUŠTVA — NOVO POLJE DRUŠTVENOGA RADA — KOMEMORACIJA RAPALLSKOG DANA — RAD SEKCIJA, ČITAONICA I PREDAVANJA

Novi sad, 30. oktobra

Uprava društva »Istra« u Novom Sadu, radi sve intenzivnije na rješavanju društvenih problema, koji zasjecaju u našu emigrantsku stvar. Uprava se sastaje svake sedmice bar jedanput na redovno zasjedanje, a po potrebi i češće. Na zadnjim sjednicama pretresano je i pitanje izmjene društvenih pravila, te je predlog u tom smislu i usvojen na posljednjoj sjednici. — U izmjeni predviđa se reorganizacija društva, koja će u prvom redu doprinijeti njegovom finansijskom ozdravljenju. Dalje se predviđa proširenje Upravnog odbora, osnivanje društvenih sekcija, te prema potrebi i podružnica i povjereništava. Novim pravilima omogućava se pristup u članstvo ne samo emigrantima, već i svim Jugoslavenima i ostalim Slavenima, što će bez sumnje mnogo uticati na razvoj naše propagande i širenju naše misli u Novome Sadu i cijeloj Vojvodini.

I ako, naša stvar u Novome Sadu dobro stoji, treba nastojati, da se kult Istre još jače učvrsti i proširi medju sve slojeve ovdašnjeg pučanstva, a to tim prije, što

nas Istrane vežu sa Vojvodinom stare veze i uspomene, još prije završetka svjetskog rata, kada je pokojni Vjekoslav Spincić, još 1918. godine dolazio u Novi Sad, da zajedno sa ovdašnjim narodnim prvacima spremi oslobodjenje Vojvodine i Istre. Još je nešto, što nas veže sa Vojvodinom, i radi čega treba da mi, emigranti iz Istre, Trsta i Goričke, udvostručimo naš rad u Vojvodini i da pojačamo našu akciju. To je sličnost Istre i Vojvodine u narodno-obrambenom pogledu prije i za vrijeme rata. Dok su bivše austrijske vlasti u Julijskoj Krajini štitele taljansko pučanstvo i favorizirale ga na štetu našeg naroda, koji je od vajkada u kompaktnoj većini, dole su mađarske vlasti ugnjetavale naš element u Vojvodini, koji je također u ogromnoj većini. Sudbina tih obiju naših krajeva Istre i Vojvodine danas je suprotna. Vojvodina je oslobođena i prisajedinjena Jugoslaviji, a Istra po zloj sudbini i nesreći Italiji. Mađjari i Nijemci u Vojvodini su danas narodna manjina, koja uživa ista prava, kao i svaki drugi državljani, jugoslovenske narodnosti. Naprotiv

u Istri, Talijani, koji su od uvijek sačinjavali manjinu, danas su ne samo njezini gospodari, nego i njezini ugnjetači i krvnici. Našem narodu u Julijskoj Krajini sve je oduzeto, uskraćena su mu sva prirodna prava. Mađjari i Nijemci služe se svuda i svagdje svojim jezikom, imaju svoje kulturne, gospodarske i druge mnogobrojne ustanove, svoju štampu, predstavnike u narodnom predstavnstvu i t. d. A da ne spominjemo i škole, kojih danas po statistici imaju više, nego što su imali u doba Mađjara.

Eto, po tom nasuprotnom udesu smo si slični, ova sudbina treba da nas jače veže sa Vojvodinom, da ovdašnjem pučanstvu pokažemo naš položaj i čežnju naše braće u Julijskoj Krajini za slobodom.

U tu svrhu je dakle sazvana vanredna skupština, čiji zaključci imaju da nas još više približe jednokrvnoj braći u Vojvodini, da zajedno poradimo na našim emigrantskim i opće narodnim zadacima za bolju budućnost naše Julijske Krajine.

PRIPREME ZA RAPALLSKI DAN

O ovom predmetu raspravljano je na zadnjoj sjednici u smislu Okružnice Organizatorno-propagandnog Otkesa Saveza, te je obrazovan poseban odbor, sa zadatkom da spremi sve potrebno za što dostojniju komemoraciju tog najžalosnijeg datuma naše najnovije historije. Odbor će se po potrebi i povećati. Program, mjesto i vrijeme, objavit će se pravovremeno. Za sada može se javiti, da će na proslavi biti glavni govornik naš poznati i vrlo uvaženi profesor g. Ribarić Josip, direktor učiteljske škole iz Kastva, koji u tu svrhu dolazi 12. novembra u Novi Sad. Na konferenciji uzeti će učešća i sva novosadska prosvjetna i nacionalna društva. Do sada je proslava Rapallskog dana u Novome Sadu bila uvijek velika manifestacija naše misli i nepokolebive ljubavi do zarobljene braće, te ovogodišnja ne smije izostati za sadašnjima.

RAD U POJEDINIM SEKCIJAMA

Poslije ljetnjih ferija, rad u društvu ponovno je oživio. Društvene prostorije zauzete su preko cijele nedjelje. Sekcije u stanovite dane rade punom parom. Ponedjeljkom, srijedom i petkom radi pjevačka sekcija, petkom i subotom športska sekcija, utorkom je rezerviran za upravu, nedjelja i četvrtak za ostalo članstvo.

Sada se radi i na tome, da se prošire društvene prostorije i da se otvori stalna čitaonica za članove i prijatelje. Time će se nastojati držati članstvo što više na okupu i privući što veći broj novih članova i prijatelja. Kako saznajemo, otpočet će uskoro i serija predavanja.

Barba Lujo

POSLOVANJE CELJSKE »SOČE«

Dne 7. oktobra 1933 je »Soča« privedla vinski trgatav u vseh gornjih prostorih celjskega Narodnega doma. Odziv s strani Primorcev je bil zelo zadovoljiv. Poleg tega se je udeležil priveditve tudi g. narodni poslanec Ivan Prekoršek. Zabava je potekla zelo živahno v splošno zadovoljnost vseh udeležencev ki so ostali do ranega jutra.

Društveni odbor je obavljal na tedenskih sejah redno delo. V prvi vrsti uredil seznam članov in brisal one članke, ki so se odselili ali pa ki ne plačujejo članarine in se ne zanimajo za društvo.

Sestanki članov, v prvi vrsti mlajših so se vršili vsak teden z običajnim programom. Na sestanku dne 26. oktobra 1933 se je društveni predsednik profesor Gorup s posebnim predavanjem spomnil pok. dr. Antona Požarja ter zbranim predočil življenje in značaj tega izrazitega Primorca.

Dne 28. in 29. oktobra je zboroval v Celju klub Koroških Slovencev in so se Sočani udeležili teh zborovanj v zelo častnem številu ter pokazali koroškim bratom svojo solidarnost.

GLAVNI SASTANAK OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

U subotu dne 4. ov. m. u 8 sati na večer održat će se u društvenim prostorijama (Boškovićeve ul. 40) IV. redoviti glavni članski sastanak Omladinske Sekcije društva »Istra« sa slijedećim dnevnim redom: 1. Pozdrav pročelnika; 2. Čitanje zadnjeg zapisnika vanredovitog glavnog članskog sastanka; 3. Izvještaj tajnika, blagajnika i revizionog odbora; 4. Apolutorij starom odboru; 5. Biranje novog odbora i 6. Eventualije. Prije samog glavnog članskog sastanka održat će se kratka komemoracija Rapalla. Pozivaju se svi članovi i umoljavaju se prijatelji Omladinske Sekcije, da glavnom člansko msastanku što brojnije prisustvuju.

SASTANAK DRUŠTVA »ISTRA«

Pozivaju se članovi društva, da u što većem broju prisustvuju članskom sastanku, koji će se održati u nedjelju dne 5. ov. m. u 10 sati prije podne u društvenim prostorijama.

IZOBRAŽEVALNO IN - PODPORNO DRUŠTVO »SLOGA« V KRANJU

bo imelo v nedelju dne 5 novembra t. l. v društvenih prostorih pri »Peterlincu« izredni občni zbor s sporedom, ki je najavljen v društvenih prostorih. — Ta občni zbor je za obstoj, za razvoj našega gibanja v Kranju izredne važnosti in zato priporočamo vsem članom, da se ga gotovo udeležite!

OSEBNE VESTI

Pred kratkim je diplomirao na ljubljanski univerzi iz romanistike naš rojak Milivoj Bačić. Čestitamo!

NAŠIM PRETPLATNICIMA

onima koji ne vrše svoju dužnost spram lista ili je vrše tek djelomično, i ovaj put upućujemo apel s molbom da podmire zaostalu pretplatu. Neka malo promisle i prosude stvar, pa će ubrzo uvidjeti kakvu štetu nanose time jednoj nadasve potrebnoj i korisnoj akciji. Na njih se obraćamo. Točni i savjesni pretplatnici jedina su baza jednog ovakvog lista i prvi uvjet njegovog opstanka i napretka. Vremena su teška u svakom pogledu i baš zato, moramo u slijedeću godinu sa pojačanim elanom, čvršćom odlukom i jačom povezanošću na daljnji zadatak kojemu se ne smijemo i ne ćemo ugnuti. Kod toga treba da se svi naši redovi pokažu na visini, svijesni svojih dužnosti. Medju tim dužnostima gotovo sasvim je neznatna ona o savjesnom plaćanju lista. Ali ko niti to ne izvršuje može li se računati da je svijestan i koristan član naše emigrantske zajednice?

Takvi naši pretplatnici valjda i ne slute da time dolazi u pitanje sam opstanak lista. Hoće li i smiju li oni dopustiti da do toga dođe? Odgovor njihov siguran je: Ne!

ZATO: EMIGRANTI VRSITE SVOJU DUŽNOST, ŠALJITE ZAOSTALU PRETPLATU!

GLEDALIŠKA DRUŽINA »ISTRA« U ZAGREBU

Gledališka družina »Istra« iz Ljubljane gostovat će u Zagrebu 9 o. m. u Malom kazalištu u 8 sati na večer. Na programu recitacije i govorni zborovi iz Cankara, Župančiča, Gregorčiča, Gruđena, groteske i solo pjevanje. Nastupaju Jugova, Strniša, Košuta i Jarc, bivši članovi kazališta. Režija: Košuta, bivši član slovenskog kazališta u Gorici.

CARNEROVE MORALNE SPOSOBNOSTI

Da je postao bokser Carnera up in bodočnost fašistične Italije in se je tudi nedavno poklonil g. Mussoliniju in odpoval francosko državljanstvo, da je s svojim nastopom proti bivšemu bokserškemu svetovnemu prvaku postal simbol moči in poleta italijanskega fašizma in da ima v svojih pesteh fizične sposobnosti, to smo že slišali! Da pa ima tudi »izredne moralne sposobnosti« in da mu torej možgani niso popolnoma prešli v mišice, nam je nekaj čisto novega! Zvedeli smo to iz različnega uradnega lista »Foglio d'ordini«, ko je pričel to — le priznanje: »Crna srajca Primo Carnera 55. Furlanska alpinska legija. — Na tujih tleh je izvojeval Italiji svetovno prvenstvo v boksu najtežje kategorije in s tem pokazal izredne fizične in moralne (podčrtali mi!!) sposobnosti«.

ANGELO JELČIĆ

pleskar, ličar in soboslikar za stabe in pohištvo se rojakom toplo priporoča

LJUBLJANA VII ZG. ŠIŠKA — CELOVŠKA C. 65

U FOND „ISTRE“

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Dr. Ivan Božić, Kunzul —

Braila — umesto venca na grob pok. M. Lukeža . . . Din 100.—

P. L. — podur. Ljubljana . . . Din 5.—

U prošlom broju objavljeno . . . Din 26.717.35

Ukupno Din 26.822.35

GLASOVI ŠTAMPE

MUSSOLINIJEVO SLAVLJE U ISCRPLJELOJ I OSIROMAŠENOJ ZEMLJI

Pariški »Ere Nouvelle« donosi na uvodnom mjestu broja od 29. oktobra članak poznatog talijanskog publicista Artura Labriole, u kojemu se kaže, da fašistička vlada i fašistička stranka slave karnevalskim svečanostima ove godine jedanaestogodišnjicu prepada na Rim. Rim je osvojila oružana stranka koja je iskoristila činjenicu, što je zemlja prethodno bila terorizovana, i tako postala gospodar države. Dalje Labriola kaže: Ova jedanaesta godišnjica fašizma slavi se u iscrpljenoj i osiromašenoj zemlji. Besposlica svuda vlada. Industrija i trgovina nalaze se u stanju očigledne nemoci. U najsiromašnijim krajevima zemlje ekonomski uvjeti života daju utisak gladi. Jedanaesta godišnjica fašističke pobjede okrunjuje u stvari veliki bankrot. Taj bankrot treba da prikrije karnevalska svečanost, koju priredjuje fašizam. Ali ta svečanost neće prevariti Talijane. Oni sad vide u punoj svjetlosti antinacionalnu bitnost sruše fašizam, a taj problem ima isključivo praktičan karakter. Fašizam je, nema sumnje, opasan neprijatelj nacije. Možda nika-fašizma. Nacionalne se snage nalaze danas samo pred jednim problemom: kako da da u historiji Italije nije joj prijetila tako smrtna opasnost. Ali, iznenadjenja su jedna od karakteristika talijanske historije, a to nam dopušta nadu da fašizam neće uspjeti da uništi zemlju.

ITALIJA PREMA MALOJ ANTANTI POLITIKA ITALIJE U PODUNAVLJU.

Francuski nedjeljni list, koji izlazi u Pragu, »L'Europe Centrale« pretresa detaljno odnos Italije prema srednjoj Evropi. Poznati publicista Georges Marot, šefredaktor lista i ujedno praški dopisnik »Tempsa«, trudi se da iznese suštinu talijanske srednjeevropske politike.

Italija je dosada zauzimala negativno stajalište prema organskom rješenju podunavskog pitanja i nije željela da u Srednjoj Evropi dodje do potpunog sporazuma i sloge. Položaj Italije u Srednjoj Evropi nika-ko još nije tako čvrst, a da ujedinjena Srednja Evropa ne bi križala njezine interese. Zbog toga je Rim koketirao s revizijom, pa štaviše i obilno pomagao nastojanja oko nje. Italija je, razumije se, dopuštala reviziju za druge, za sebe ne, tako ne smijemo zaboraviti, da je poslije rata zauzela teritorij s pola milijuna Slavena i četvrt milijuna Nijemaca. Italija ima u Srednjoj Evropi velike privredne interese i svu svoju pažnju poklanja ekonomskom osiguranju svojih luka Trsta i Rijčke, koje proživljuju tešku krizu. Prije svjetskog rata je Trst evao i prosperirao zahvaljujući tarifalnoj politici austro-ugarske monarhije, iako je imao nezdogan geografski položaj prema nekim udaljenijim krajevima države. Poslije svjetskog rata, kada je Trst izgubio svoje zaledje, Hamburg sve više osvaja za sebe Srednju Evropu.

Samo po sebi se razumije, da se Italija, ako želi pomoći svojim lukama, mora sporazumjeti s Jugoslavijom, kroz koju vodi pruga iz Madžarske, Rumunjske, Austrije i Češkoslovačke. Kako međjutim Jugoslavija nema interesa na tom, da pomaže talijanske luke na štetu svojih vlastitih luka, koje s takovom ljubavi i požrtvovanjem gradi. Italija mora, htjela ne htjela, da razmišlja o ukupnom ekonomskom uređenju Srednje Evrope, koje bi obuhvatio sve srednjeevropske države, dakle i Češkoslovačku.

Georges Marot naglašuje, da Italija, iako se dosada nije mogla da se sporazumi s Malom antantom, nema razloga vjerovati, da do toga ne će nikada da dodje. Češkoslovačka i Rumunjska nemaju nikakvih trvenja s Italijom, već i zato ne, što nemaju zajedničke granice. Što se tiče Jugoslavije, iako graniči s Italijom, ni tu nema pitanja, koja bi morala dovesti do konflikta i koja se nebi mogla mirno riješiti. Autor naglašava da Mala antanta isto kao Italija ne teži za nekom političkom federacijom podunavskih država.

Italija dakle ni u tom pogledu ne mora strahovati od Srednje Evrope. Italiji se u stvari o tome ni ne radi. Njezinu je dosadašnju neodređenju i više negativnu politiku u Srednjoj Evropi izazivao strah od Francuske, koja joj se kao saveznik država Male antante čini u Srednjoj Evropi suviše jaka.

Italija vidi tri mogućnosti: ili razbiti Malu antantu pridobivanjem Rumunjske ili odijeliti Francusku od Male antante i najzad, a to joj izgleda najlakše, spriječiti obrazovanje takove srednjeevropske formacije, u kojoj bi Mala antanta imala većinu. Posljednji srednjeevropski plan, koji Italija iznosi pred javnost, ne zadovoljava i teško će krenuti to komplikovano pitanje. Taj se plan poziva na odluke konferencije u Stresi, ali daje više prednost nazorima kneza Bulowa, koje je iznio u Londonu u aprilu 1932. godine i kojima je odbio Tardieuov plan.

Ko proučava talijanski predlog, mora doći do zaključka, da mu je svrha da spriječi sporazum između podunavskih država i tajnu namjeru da razbije Malu antantu.

Autor članka žali, što Italija stalno nastavlja svoju negativnu politiku prema Srednjoj Evropi i izražava uvjerenje, da će Mala antanta i dalje ići putem, kojim je krenula na sinajskoj konferenciji i koji znači novu etapu za ekonomsku suradnju srednjeevropskih država.

Vešelo napred!
OD 30. OKTOBRA
OBARAMO CIJENE
USVIM NAŠIM
PRODAVAONAMA

Muške cipele na ram ši-
vane od najboljeg telećeg
boksa visoke ili niske
prije Din 149-
sada **129-.**

Ženske i djevojačke
cipele od telećeg boksa
sa kožnim djonom i kož-
nom visokom ili niskom
petom prije
Din 89- sada **79-.**

Ženske luksusne cipele
od laka, ševroa ili semiša
sa visokom ili srednjom
podpeticom u raznim kom-
binacijama prije
Din 129- sada **99-.**

Ženske cipele od somota
(baršuna) sa visokom ili
niskom podpeticom. Omi-
ljena vrsta naših mušterija
prije Din 59-
sada **49-.**

Iste cipele kombinirane sa
tel. boksom prije
Din 69- sada **59-.**

Svilene atlas cipele crne,
bijeke ili u bojama za svaku
večernju toaletu, za dru-
štvo i ples prije
Din 69- sada **59-.**

Fine dječije cipelite od
najboljeg boksa flexibel
prošivane visoke ili niske
za djecu od 6 do 11 god.
prije Din 69.—
sada **59-.**

Iste sa duplim djonom
i jačim materijalom prije
Din 79-
sada **69-.**

Muške kaljače (galošne)
najbolja kvaliteta za бага-
telnu cijenu. Široki ili polu-
šiljasti oblik prije
Din 49- sada **39-.**

Požurite, opskrbite se na vrijeme, dok su sve prodavaonice dobro sortirane. Vaše zadovoljstvo naš uspjeh.

Bata